

Pöytäkirjat, viranhaltijapäätökset ja lausunnot

199/12.120/2014, 383/81.812/2013, 193/81.812/2014, 212/8/2014, 197/12.120/2014,
38/81.812/2013, 203/81.812/2014, 201/81.812/2014, 224/8/2014,
351/81/2013, 73/8/2014, 227/12.120/2014, 376/81.813/2013,
226/12.120/2014, 216/8/2014, 214/8/2014

MH § 8

Kainuun liitossa on valmistunut seuraavat:

Kokouspöytäkirjat:

-

Viranhaltijapäätökset:

Henkilöstön vuosilomaa-, sairautta-, työaikavapaata-, virkavapaata-,
palkkausta, virkamatkaa- ja henkilöstökoukousia koskevat päätökset
ajalla 9.12.2014 - 19.1.2015:

Maakuntajohtaja Pentti Malinen §:t 69-75, 1
Aluekehitysjohtaja Heimo Keränen §:t 124-127, 1, 5
Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen §:t 54-55, 1-2, 5
Kehittämisjohtaja Jorma Teittinen §:t 53-56, 1-4

Muut kuin em. päätökset:

Maakuntajohtaja Pentti Malinen:

Muu päätös § 16: Kainuun liiton osallistuminen 40 -vuotis juhlaravita-
pahtumaan v. 2015

Henkilöstöpäätös § 6: Verkkotiedottajan työsuhteisen tehtävän täyt-
täminen

Aluekehitysjohtaja Heimo Keränen:

Muu päätös § 1: Aluebarometritilaus 1991 - 2014

Muu päätös § 2: Kainuu-ohjelman taitto

Rahoituspäätös § 1: Hankerahoitusta pienimuotoisiin kylien kehittä-
mishankkeisiin

Hallintopäällikkö Harri Turkulainen:

Muu päätös § 1: Talvivaaran miehet -elokuva DocPoint -festivaalil-
la/matkatuki

Lisätietoja päätöksistä antaa hallintopäällikkö Harri Turkulainen, puh.
044 710 0866 tai sähköpostitse osoitteella etuni-
mi.sukunimi@kainuu.fi

Lausunnot:

1) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 8.12.2014 antaneet Ympäristöministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO LUONNOKSESTA VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TUULIVOIMALOIDEN MELUTASON OHJEARVIOISTA

Ympäristöministeriö on valmistellut yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa luonnoksen valtioneuvoston asetukseksi tuulivoimaloiden melutason ohjearvioista.

Ympäristöministeriö on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa asiasta 15.12.2014 mennessä.

Lausunnonantajia on pyydetty ottamaan lausunnoissaan kantaa asetusluonnokseen kokonaisuudessaan sekä erityisesti siihen, tulisiko merkityksellinen sykintä ottaa huomioon mittaustulokseen tehtävää korjausta koskevassa säännöksessä (5 §).

Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus tuulivoimaloiden melutason ohjearvoiksi on tarpeellinen ja se selkeyttää tällä hetkellä olevaa osin sekavaa ja epäselvää tilannetta sekä yhtenäistää tuulivoimarakentamiseen liittyviä viranomaiskäytäntöjä koko maan alueella.

Lähtökohta tuulivoimaloiden melutason ohjearvojen säätämisessä tulee olla, niin kuin lausuntopyyntöön perustelumistioluonnoksessa on todettu, julkiselle vallalle säädetty velvollisuus pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön (perustuslaki 20 § 2. mom.).

Vapaa-ajan asutukselle asetusluonnoksessa määritetty ohjearvo 45/40 dBA on sama kuin pysyvälle asutukselle. Vapaa-ajan asutus poikkeaa pysyvästä asutuksesta siten, että ainakin vanhempi rakennuskanta on usein rakenteeltaan kevyempää ja näin ollen rakennuksen ulkokuoren mahdollisuus vaimentaa ulkomelua on heikompaa kuin pysyvän asutuksen rakennuskannalla. Tällöin on esimerkiksi mahdollista, että tuulivoimaloiden melun vaikutuksesta vapaa-ajan rakennuksen sisämeluarvot ovat selvästi korkeammat kuin sen vieressä sijaitsevalla pysyvän asutuksen asuinrakennuksella. Jotta terveys- ja viihtyvyyshaittojen ehkäiseminen tulee vapaa-ajan asutuksen osalta riittävästi arvioitua, tulisi ennen ohjearvojen säätämistä vielä tarkemmin pohtia, onko tarpeen säätää vapaa-ajan asutukselle tiukemmat ohjearvot kuin pysyvälle asutukselle.

Tuulivoimalan meluun ja sen arviointiin liittyy epävarmuustekijöitä. Tuulivoimaloiden ääni poikkeaa ominaisuuksiltaan ja luonteeltaan merkittävästi muihin äänilähteisiin verrattuna. Äänen leviämiseen ympäristöön vaikuttaa maasto-olosuhteet, kasvillisuus ja sääolosuhteet sekä voimalatyyppi, voimalan korkeus ja äänen ajallinen kesto. Voimaloiden ääneen voi sisältyä erityispiirteitä, jotka ovat kapeakaistaisuus, impulssimaisuus ja merkityksellinen sykintä. Asetusluonnoksen mukaan tuulivoimaloiden melutason määrittämisessä käytettäisiin tuulivoimalan valmistajan ilmoitta-

maa ns. melupäästön takuuarvoa. Takuuarvon oikeellisuus ja paikkaansa pitävyys on kuitenkin todennettavissa vasta valmiin voimalan melun seurantamittauksessa. Melutaso määritettäisiin melumallinnuksen avulla, joka ei kuitenkaan kerro tuulivoimaloiden äänen erityispiirteistä. Melumallinnuksen lopputuloksen luotettavuus riippuu mallinnuksessa käytetyistä lähtöarvoista. Lausuntopyyntöasiakirjoista ei ilmene millä tavalla ohjearvojen valmistelussa on otettu huomioon tuulivoimateknologian kehittyminen ja sen mahdollinen vaikutus tuulivoimaloiden ääneen ja sen erityispiirteisiin. Tällä hetkellä tuulivoimaloiden kehitys näyttää johtavan yhä suurempiin (= 5 MVA) ja korkeampiin (tornin korkeus = 140 m) voimalatyyppeihin.

Kainuun liitto toteaa, että tuulivoimaloiden melutason ohjearvojen säätämisen yhteydessä on kansallisella tasolla tarpeen noudattaa ns. varovaisuusperiaatetta, varsinkin kun kyseessä on tuulivoimalan erityisrakenteesta ja -luonteesta johtuva erityinen meluvaikutus. Tuulivoimaloiden äänen merkityksellinen sykintä tulee ottaa huomioon mittaustulokseen tehtävää korjausta koskevassa säännöksessä (5 §)."

2) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 11.12.2014 antaneet Pohjois-Savon liiton maakuntahallitukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO POHJOIS-SAVON KAUPAN MAAKUNTAKAAVAEHDOTUKSESTA

Pohjois-Savon maakuntahallitus on päättänyt 27.10.2014 pidetyssä kokouksessa, että Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotus 2030 selvityksineen asetetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti julkisesti nähtäville 7.11.–19.12.2014. Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotuksessa osoitetaan alueet, joille on mahdollista sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä ja myymäläkeskittymiä. Kaupan merkintöjen lisäksi kaavassa osoitetaan Etelä-Konneveden kansallispuisto ja potentiaalinen Tervalamminvuoren tuulivoima-alue Rautalamille sekä täydennyksiä työpaikka-alueisiin ja Seveso II-direktiivin mukaisiin konsultointivöhykkeisiin.

Pohjois-Savon liitto on pyytänyt lausuntoa Kainuun liitolta maakuntakaavaehdotuksesta. Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotuksessa on osoitettu seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä mahdollistavia keskustatoimintojen alakeskuksia Kainuuseen rajautuviin kuntiin Vieremälle, Sonkajärvelle ja Rautavaaralle. Ko. kuntiin ei ole osoitettu keskustojen ulkopuolisia vähittäiskaupan suuryksiköitä tai myymäläkeskittymiä, joilla voisi olla ylimaakunnallista merkitystä ostovoiman siirtymässä.

Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotus

Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotus on perusteellisesti ja asiantuntevasti laadittu. Maakuntakaavaehdotuksessa esitetyn vähittäiskaupan suuryksikkö (KM) -kohdemerkinnän Matkuksen alueen suunnittelumääräyksen ja sitä koskevan pinta-alataulukon perusteella jää hiukan epäselväksi alueen toimialojen kehittämistavoitteet.

Kainuussa on käynnistynyt keväällä 2013 Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan laadinta, jossa tarkastellaan seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksiköiden verkoston sijoittumista ja mitoitusta. Kainuun maakuntavaltuusto on hyväksynyt Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan 1.12.2014. Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavaehdotuksen laadinnan periaatteet ovat linjassa Kainuun kaupan maakuntakaavan kanssa.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa maakuntakaavaehdotuksesta."

3) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 12.12.2014 antaneet FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy:lle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO KUHMON LAMMASJÄREN ETELÄOSAN RANTA-ASEMAKAAVAN JA TUHKANIEMEN RANTA-ASEMAKAAVAN MUUTOKSEN KAAVALUONNOKSESTA

Kuhmon kaupunki ja FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy ovat pyytäneet Kainuun liiton lausuntoa Kuhmon Lammasjärven eteläosan ranta-asemakaavan ja Tuhkaniemen ranta-asemakaavan muutoksen kaavaluonnoksesta.

Ranta-asemakaavan kaava-alue sijoittuu Kuhmon kaupungin Lammasjärven eteläosan ympäristöön sekä Pieni-Luoman, Iso-Luoman, Repojärven, Pienijärven sekä Valkealammen rannoille. Suunnittelualueella järvien ja lampien rantaviivaa on yhteensä noin 34 kilometriä.

Alueen maanomistaja haluaa suunnitella ranta-alueidensa maankäytön ranta-asemakaavalla. Ranta-asemakaavalla on tarkoitus osoittaa tilojen ranta-alueille mitoituksen mukaisesti omarantaisia rakennuspaikkoja.

Asemakaavan kaavaluonnos:

Valmisteilla oleva kaavahanke on tavanomainen omarantainen ranta-asemakaava. Ranta-asemakaavan kaavaluonnoksen kaavaselostuksessa on todettu voimassa oleva Kainuun maakuntakaava 2020.

Tarkennuksena kaavaselostuksen kohtaan 3.2.1 Osalliset sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman kohtaan 6. Ketkä ovat osalliset ja sidosryhmät todetaan, että Kainuun liitto on vastannut mm. maakunnan suunnittelusta Kainuun maakunnan alueella 1.1.2013 alkaen.

Ranta-asemakaavan jatkovalmistelussa olisi hyvä tarkastella yleisen virkistyskäytön tarpeita kaava-alueella (venevalkamat yms.)."

4) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 12.12.2014 antaneet Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PALTAMON MELALAHTI -KAIVOSPIIRIN (KAIVNRO 5881) KAIVOSLUPAHAKEMUKSESTA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt kaivoslain (10.6.2011/621) 37 §:n nojalla Kainuun liiton lausuntoa Paltamon Melalahden kaivospiiriin (KaivNro 5881) kaivoslupahakemuksesta.

Melalahden kaivospiirille on annettu kaivoskirja 7.2.2005. Kaivosmineeraali on vuolukivi. Kaivospiirin pinta-ala on yhteensä 21,6 ha. Kaivostyön aloittamispäiväksi on määrätty 26.11.2014. Kaivoksen rakentamistoi-
menpiteitä ei ole vielä aloitettu, eikä hankkeelle ole vielä haettu ympäristölupaa. Kaivosviranomaisen on päätöksellään antanut kaivospiiriä koskien päätöksen yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi annettavista määräyksistä 24.6.2014.

Kaivosluvan raukeamisen lykkäämistä koskeva hakemus on saapunut kaivosviranomaiseen 20.11.2014. Tulikivi Oyj hakee kaivospiirin kaivosoikeuden voimassaolon jatkamista.

Kaivoslain mukaan lupaviranomaisen on päätettävä, että kaivoslupa raukeaa, jos luvanhaltija ei ole kaivosluvassa annetussa määräajassa aloittanut kaivostoimintaa tai ryhtynyt muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvanhaltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen kaivostoimintaan. Lupaviranomaisen on myös päätettävä, että kaivoslupa raukeaa, jos kaivostoiminta on ollut keskeytyneenä luvanhaltijasta riippuvasta syystä yhtäjaksoisesti vähintään viisi vuotta tai kaivostoiminnan voidaan katsoa tosiasiallisesti päättyneen. Asian voi panna vireille lupaviranomainen omasta aloitteestaan, kunta tai haittaa kärsivä asianosainen.

Lupaviranomainen voi kuitenkin 2 momentissa tarkoitetussa tilanteessa enintään kahdesti lykätä kaivosluvan raukeamista ja antaa uuden määräajan kaivostoiminnan aloittamiseksi tai määräajan toiminnan jatkamiseksi. Luvan raukeamista voidaan lykätä enintään yhteensä kymmenellä vuodella. Kaivosluvan haltijan on toimitettava lupaviranomaiselle hakemus ennen kaivosluvan raukeamista sekä hakemuksessa esitettävä syy määräajan myöntämiselle ja suunnitelma kaivostoiminnan aloittamiseksi tai jatkamiseksi. Edellytyksenä hakemuksen hyväksymiselle on, että hakijan esittämää syytä on pidettävä perusteltuna ja suunnitelmaa riittävän yksityiskohtaisena eikä päätöksestä aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle tai yksityiselle edulle. Tarkempia säännöksiä hakemuksesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella (kaivoslaki 68 §).

Kaivosluvassa tulee asettaa määräaika, jonka kuluessa kaivosluvan haltijan on ryhdyttävä kaivostoimintaan tai muuhun sellaiseen valmistavaan työhön, joka osoittaa luvanhaltijan vakavasti pyrkivän varsinaiseen kaivostoimintaan (kaivoslaki 52 §). Luvan raukeamista voidaan lykätä enintään yhteensä kymmenellä vuodella (kaivoslaki 68 §).

Edellä mainitussa kaivoslupahakemuksessa on kysymys kaivosluvan (kaivoslaki 621/2011 68§) raukeamisen lykkäämisestä, joka tässä tapauksessa tarkoittaa jatkoajan myöntämistä kaivostyöhön ryhtymiseksi Melalahti -kaivospiirissä.

Kaivoslupahakemus käsitellään kaivosluvan raukeamisen lykkäämistä

koskevana hakemuksena (kaivoslaki 68 §).

Kaivoslupahakemus

Voimassa olevassa Kainuun maakuntakaava 2020:ssa on osoitettu merkinnällä EK (ek, ek-t kohdemerkinnät) kaivoslain piiriin kuuluvien kaivoskivennäisten hyödyntämiseen tarpeellisia alueita. Merkinnällä on osoitettu kaivostoiminnassa olevia alueita apualueineen ja alueita, joilla kaivostoiminnan edellytykset on selvitetty (ympäristölupa, kaivospiiri). Maa-kuntakaavan em. alueilla on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain (132/99) 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus.

Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu kohdemerkinnällä ek kaivostoimintaan tarkoitettu alue Melalahti.

Kainuun maakuntakaavassa on annettu kaivostoimintaan tarkoitetuille alueille seuraava suunnittelumääräys: ”Alueen käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä”.

Kainuun liitolla ei ole huomautettavaa kaivoslupahakemukseen.”

5) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 16.12.2014 antaneet Ympäristöministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PIENVESIEN SUOJELU- JA KUNNOSTUSSTRATEGIA-EHDOTUKSESTA

Valtioneuvosto hyväksyi joulukuussa 2009 vesienhoitosuunnitelmat. Vesienhoitosuunnitelmissa mainitaan yhtenä kehitettävänä ohjauskeinona pienvesien ennallistamisohjelman laatiminen. Myös vuonna 2011 hyväksytyyn hallitusohjelmaan sisällytettiin pienvesien ennallistamisen edistäminen.

Pienvesien suojele- ja kunnostusstrategia ehdotuksessa määritellään toimenpiteitä jäljellä olevien luonnontilaisten pienvesien säilyttämiseksi ja heikentyneiden kunnostamiseksi. Strategian tavoitteena on lisätä pienvesien arvostusta ja parantaa niiden tilaa. Strategialla luodaan suuntaviivat sille, että pienvesien säilyttämis- ja ennallistamistarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon vesienhoitosuunnitelmien laadinnassa ja toteuttamisessa sekä muissa pienvesiin vaikuttavissa linjauksissa ja toiminnoissa.

Ympäristöministeriö pyytää muun muassa maakuntien liitoilta lausuntoa pienvesien suojele- ja kunnostustyöryhmän ehdotuksesta pienvesien suojele- ja kunnostusstrategiaksi.

Pienvesien suojele- ja kunnostusstrategiaehdotus

Kainuun liitto toteaa, että pienvesien suojele- ja kunnostusstrategiaehdotuksessa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet ovat oikeansuuntaisia.

Vuonna 2013 hyväksytyn Kainuun ympäristöohjelman yhtenä tavoitteena on monimuotoinen Kainuu, jonka alatavoitteisiin kuuluu pienvesien säilyt-

täminen ja ennallistaminen. Kainuun ympäristöohjelman mukaan monimuotoisuuden kannalta arvokkaat latva- ja pienvedet kartoitetaan ja niiden säilymisestä huolehditaan. Lisäksi lajistollisesti tai tyypiltään arvokkaimmat pienvesikohteet ennallistetaan tai kunnostetaan. Kainuussa pienvesien suojelua ja kunnostusta koskevat tavoitteet ovat samansuuntaiset työryhmän ehdotuksen kanssa.

Pienvesien suojele- ja kunnostusstrategian toimenpiteiden rahoitusta ja toimeenpanoa suunniteltaessa on syytä ottaa huomioon kuntien, yhteisöjen ja yksityisten henkilöiden rajalliset resurssit. Rahoitus on tarkoituksemukaista perustua valtion ja EU:n rahoitukseen.

Strategiaehdotuksen vaikutusten arvioinnissa todetaan, että arvokkaiden pienvesien säilyttäminen voi vähentää maa- ja metsätalouden sekä turvetuotantoalueiden tuottoa, mikäli pienveden lähiympäristö päätetään suojella. Pienvesien lähiympäristön suojelusta tulee päättää tapauskohtaisesti ja tarkkaan harkittujen kriteerien pohjalta, jotka perustuvat ko. pienvesistöön suojelutarpeeseen.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa strategiaehdotuksesta."

6) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 16.12.2014 antaneet Pyhännän kunnanhallitukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PIIPARINMÄEN TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKA-AVALUONNOKSESTA

Pyhännän kunnan ja Kajaanin kaupungin alueille on valmistunut Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaava-alue luonnos 27.10.2014. Yleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja tuulivoimaloiden rakennusluvut voidaan myöntää sen perusteella.

Piiparinmäen tuulivoimapuiston alue käsittää pohjoisen osan Metsähallitus Laatumaan YVA menettelyllä tutkitusta Piiparinmäen-Lammaslaminkankaan tuulivoimapuistohankkeesta. Piiparinmäen osayleiskaava-alueelle sijoittuu yhteensä 43 voimalaa, joista Pyhännän kunnan alueella 32 voimalaa ja Kajaanin kaupungin alueella 11 voimalaa.

Suunnittelualue on pääosin metsätalousoikeudessa ja Metsähallituksen omistuksessa. Alueella ei ole pysyvää asutusta eikä loma-asutusta. Alueen eteläosan poikki kulkee Kokkola-Kajaani-valtatie 28. Osayleiskaava on laajuudeltaan noin 59 km².

Pyhännän kunta on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa kaavaluonnoksesta.

Osayleiskaava, luonnos

Pyhännän kunta ja Kajaanin kaupunki ovat valmistelleet yhteistyössä Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaava-alue luonnoksen. Suunniteltu tuulivoimapuiston alue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun rajalla ulottuen molempien maakuntien alueelle. Pyhännän kunnasta ja Kajaanin kaupungilta on saapunut Kainuun liittoon lausuntopyyynnöt koskien osa-

yleiskaavaluonnosta. Kainuun liitolla ei ole tässä vaiheessa lausuttavaa Pyhännän kuntaan sijoittuvasta suunnittelualueesta. Kainuuta koskevilta osin Kainuun liitto antaa lausunnon osayleiskaavahankkeesta Kajaanin kaupungille."

7) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 17.12.2014 antaneet Vaalan kunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO VAALAN TUULIVOIMAYLEISKAVALUONNOKSESTA
Vaalan kunta on pyytänyt mm. Kainuun liiton lausuntoa Vaalan tuulivoimayleiskaavaluonnoksesta.

Vaalan kunnanvaltuusto on tehnyt tuulivoimayleiskaavan laatimispäätöksen 19.6.2012 pitämässään kokouksessa.

Tuulivoimayleiskaavatyön taustaksi on laadittu mm. koko kunnan kattava tuulivoimaselvitys, tuulivoimaselvitystä täydentävä luonto- ja maisemaselvitys sekä on täydennetty Tuuliatlaksen tuuliolosuhteiden tietoja yksityiskohtaisemmalla selvityksellä. Tuulivoimayleiskaavan lähtötietoaineisto löytyy kokonaisuudessaan Vaalan kunnan verkkosivuilta.

Tuulivoimayleiskaavaluonnoksessa on osoitettu 6 tuulivoimapuistojen aluekokonaisuutta ja esitetty niille tuulivoimaloiden ohjeelliset sijoitukset. Kaavaluonnoksessa on osoitettu lisäksi 4 tuulivoimapuistojen mahdollista laajennusaluetta.

Vaalan tuulivoimayleiskaavan tavoitteena on luoda edellytykset tuulivoimarakentamisen lisäämiselle kunnassa ja olla koko kunnan käsittävä strateginen ja oikeusvaikutteinen tuulivoimayleiskaava, jossa määritellään tuulivoiman tuotantoon soveltuvat alueet sekä alueet, jonne tuulivoima ei sovellu. Tuulivoimayleiskaavan oikeusvaikutukset eivät koske yksittäisten tuulivoimaloiden sijoitusta, ainoastaan tuulivoimapuistojen kokonaisalueita.

Tuulivoimayleiskaavaluonnos

Tuulivoimayleiskaavan kaavaselostus on hyvin laadittu tiivistelmä yleiskaavan sisällöstä, suunnittelun vaiheista ja kaavan vaikutuksista. Osallisten mahdollisuutta osallistua kaavan valmisteluun ja kaavan vaikutusten arviointiin tämä saattaa kuitenkin vaikeuttaa, varsinkin, jos kaavan lähtötietoaineisto on saatavissa pelkästään kunnan verkkosivujen kautta.

Vaalan tuulivoimayleiskaavan tavoitteena on olla koko kunnan käsittävä strateginen ja oikeusvaikutteinen tuulivoimayleiskaava, jossa määritellään tuulivoiman tuotantoon soveltuvat alueet sekä alueet, jonne tuulivoima ei sovellu. Tähän liittyen esitetään tuulivoimayleiskaavan toteuttamisen selkeyttämiseksi tuulivoimatuotantoon soveltumattomien alueiden esittämistä perusteluineen kaavaselostuksen liitteenä.

Tuulivoimayleiskaavan kaavakartassa on annettu osayleiskaava-alueen rajaan liittyvänä kaavamääräyksenä MRL 43 § 2 mom. mukainen ehdoton rakentamisrajoitus, jonka perusteella määrätään, ettei kaava-alueella

tai sen osalla saa rakentaa niin, että vaikeutetaan yleiskaavan toteuttamista. MRL:n säännösten mukaisesti yleiskaavaan voidaan ottaa määräyksiä, jotka rajoittavat rakentamista tai kieltävät tietyntyyppisen rakentamisen. Mikäli rakennuslupaa haetaan ehdottoman rakentamisrajoituksen vastaisesti, voidaan lupahakemus hylätä suoraan MRL 43 § 2. mom. vastaisuuden perusteella. Jos rakentamisrajoitus on tällöin maanomistajalle kohtuuton, voi kunnalle syntyä MRL 101 §:n nojalla lunastusvelvollisuus. Tuulivoimayleiskaavan kaavaselostuksen kohtaa 9.16 Oikeusvaikutukset olisi hyvä täsmentää ja laajemmin avata yksittäisiin maanomistajiin kohdistuvien oikeusvaikutusten osalta. Maanomistajille ja tai muille oikeudenhaltijoille kohdistuvan kohtuuttomuuden arviointi korostuu maanomistusolosuhteiltaan pirstoutuneilla alueilla, joilla rakennettavien tuulivoimaloiden ympäristövaikutukset saattavat ulottua muiden kiinteistöjen alueille.

Tuulivoimayleiskaavan jatkovalmistelussa esitetään harkittavaksi koko kaava-alueen koskevien yleiskaavamääräyksiä antamista tuulivoimarakentamisen suunnittelun ohjaamiseksi ja erityisten ympäristöarvojen säilyttämiseksi.

Tuulivoimapuiston mahdollinen laajennusalue -kaavamerkinnän merkintätapana saattaisi olla tarkoituksenmukaista käyttää alueen erityisominaisuutta kuvaavaa kaavamerkintää (esim. tuulivoiman tuotantoon soveltuva laajennusalue).

Tuulivoimayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaan nyt laadittavana oleva yleiskaava ei ole MRL 10 a luvun 77 a §:n mukainen tuulivoimarakentamista suoraan ohjaava yleiskaava. Yleiskaava ei siten sisällä tuulivoimaloiden rakennuslupien myöntämistä tuulivoimaloille koskevaa erityistä määräystä. Tähän liittyen todetaan, että ympäristöministeriön ohjeen, Tuulivoimarakentamisen suunnittelu Ympäristöhallinnon ohjeita 4/2014, mukaan tuulivoimarakentamista suoraan ohjaavaa yleiskaavaa voidaan käyttää tuulivoimarakentamisen ohjaamiseen ilman maakuntakaavassa osoitettua merkintää silloin, kun kyseessä on vaikutuksiltaan paikallinen tuulivoima-alue.

Kainuun liitto laatii parhaillaan Kainuun tuulivoimavaihemaakuntakaavaa. Tuulivoimamaakuntakaavan kaavaluonnos oli julkisesti nähtävillä 11.8.–12.9.2014. Tuulivoimamaakuntakaavan tavoitteena on osoittaa vähintään seudullisesti merkittävään tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat alueet Kainuussa. Tuulivoimamaakuntakaavan jatkovalmistelussa pyritään ottamaan huomioon Vaalan tuulivoimayleiskaava ja sen valmisteluaineisto sekä yhteen sovittamaan se mahdollisuuksien mukaan tuulivoimamaakuntakaavoituksen kanssa."

8) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 18.12.2014 antaneet Metsähallitukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO HOSSAN RETKEILYALUEEN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMALUONNOKSESTA

Metsähallitus on laatinut Suomussalmen ja Taivalkosken kuntien sekä Kuusamon kaupungin alueella sijaitsevalle Hossan ja Moilasenvaaran Natura 2000-alueille sekä Hossan retkeilyalueelle hoito- ja käyttösuunnitelman.

Metsähallitus on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksesta.

Hossan retkeilyalue sekä Hossan ja Moilasenvaaran Natura 2000 -verkoston alueet sijaitsevat pääosin Suomussalmen kunnan pohjoisosassa, osin Pohjois-Pohjanmaan puolella Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan alueilla. Suunnittelualueen pinta-ala on 11 506 ha, josta 78 % kuuluu Hossan retkeilyalueeseen. Retkeilyaluetta on tarkoitus laajentaa liittämällä siihen Moilasenvaaran Natura-alue sekä Suomussalmen kunnan puoleiset Hossan Natura-alueen vielä retkeilyalueeseen kuulumattomat alueet. Hoito- ja käyttösuunnitelman alue on pääosin valtion omistuksessa ja suunnitelma koskee vain valtion omistamia alueita.

Hoito- ja käyttösuunnitelman alueen keskeisin osa on vuonna 1979 perustettu Hossan valtion retkeilyalue. Alueen päätarkoitus on ulkoilulain mukainen retkeily- ja virkistyskäyttö. Hossan keskeisiä arvoja ovat luonnon ja kulttuurikohteiden virkistyskäyttö, maisema, matkailun yritystoiminta, erätalous (metsästys ja kalastus), muinaismuistokohteet, rakennusperintökohteet, luontodirektiivin luontotyypit, uhanalaiset eläin- ja kasvilajit, poronhoito ja metsätalous. Hossan retkeilyalue on kävijämäärillä mitaten Kainuun suosituin luontoharrastus- ja virkistysmahdollisuuksia tarjoava kohde. Kävijämäärä vuosittain on noin 40 000 ja yli 80 % kävijöistä viipyy alueella useita vuorokausia. Alueen palvelut tuotetaan Metsähallituksen luontopalvelujen sekä Hossan ja sen lähiympäristön yrittäjien voimin. Hossa on saanut viime vuosina huomattavia tunnustuksia: Vuoden Retkikohde 2011, Made in Kainuu tunnustuspalkinto 2014 ja Vuoden kaunein luontokohde 2014.

Ulkoilun, retkeilyn ja luontomatkailun merkityksen kasvaminen sekä yhteistyön tehostaminen eri toimijoiden välillä markkinoinnissa ja viestinnässä mahdollistaa tulevaisuudessa kävijämäärän kasvamisen alueella. Myös Hossan kuulumisen Kalevala-puiston suomalais-venäläiseen toiminnalliseen kokonaisuuteen luo mahdollisuuden edistää kansainvälistä yhteistyötä.

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön ja pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Suunnitelman avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitetaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet noin 15 vuoden suunnitelmakaudella. Hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttamisen kustannukset suunnitelmakaudella arvioidaan olevan yli 4,8 M€.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnos

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on tarkasteltu monipuolisesti suunnitelma-alueen nykytilaa, tavoitteita ja toteuttamiseen liittyviä näkökohtia.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on asetettu noin 30 vuoden aikajänteelle

aktiivinen tavoitetila (visio), jota kohti pyritään suunnitelman päämäärien, tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta. Tavoitetilan mukaan Hossan retkeilyalue on aitoihin luonto- ja kulttuuriarvoihin tukeutuva, kansainvälisen tason matkailukohde. Runsaat ja korkeatasoiset matkailupalvelut perustuvat Hossan vetovoimatekijöihin: kauniit, helppokulkuiset maisemat, perinteinen eräkulttuuri, kirkkaat kalavedet, kivikautinen kulttuuriperintö ja erämaisuus. Kainuun liiton näkemyksen mukaan hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitetila on onnistunut ja aidosti alueen vetovoimatekijöihin perustuva. Suunnitelmassa esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet edistävät tavoitetilan saavuttamista.

Tarkennuksena suunnitelmanluonnoksen kohtaan Kaavoitus ja muu maankäytön suunnittelu todetaan seuraavaa: voimassa oleva Kainuun maakuntakaava 2020 on hyväksytty Kainuun maakuntavaltuustossa 7.5.2007 ja on vahvistettu valtioneuvostossa 29.4.2009. Hossan retkeilyalue on osoitettu maakuntakaavassa virkistysalueeksi VR -aluevarausmerkinnällä. Maakuntakaavassa on annettu virkistysalueita (VR) koskeva suunnittelumääräys: ”Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen virkistyskäytön kehittämiseen sekä luonnon ja ympäristöarvojen säilymiseen. Alueen toteuttaminen ei saa vaarantaa alueella sijaitsevan tai siihen rajoittuvan Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Rakennuslupahakemuksesta tulee pyytää MRL 133 §:n mukaisesti alueellisen ympäristökeskuksen lausunto” ja rakentamismääräys: ”Alueelle saa rakentaa yleistä virkistyskäyttöä varten tarkoitettuja rakennuksia. Valtion retkeilyalueille sallitaan niiden yleisen virkistystoiminnan kannalta tarpeellinen rakentaminen”.

Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä Hossan alueen keskeisiin arvoihin kohdistuvat mahdolliset uhkatekijät on käyty lävitse ja on pyritty tunnistamaan ne käyttömuodot ja toiminnot, joilla voi olla kielteisiä vaikutuksia alueen arvoihin. Suunnitelmassa on asetettu päämäärät uhkien torjumiseksi ja retkeilyalueen kehittämiseksi. Suunnitelman toteuttamista ja vaikuttavuutta on tarkoitus seurata suunnitelman väliarvioinnissa noin 5–6 vuoden välein. Kainuun liitolla ei ole edellä mainittuun huomautettavaa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman alue on jaettu kahteen vyöhykkeeseen. Retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeen pinta-ala on 5202 ha, mikä on 45 % suunnittelualueen pinta-alasta. Vyöhykkeellä sijaitsee lähes kaikki palveluvarustus. Syrjävyöhykkeen pinta-ala on 6304 ha, mikä on 55 % suunnittelualueesta. Vyöhyke on tarkoitus säilyttää rauhallisena ja erämaisena. Suunnitelma-alueen yleisökäytön ohjaamiseksi on perusteltua ja tarkoituksenmukaista jakaa alue retkeily- ja luontomatkailuvyöhykkeeseen ja syrjävyöhykkeeseen sekä ohjata käyttöä lisäksi järjestyssäännöllä ja antaa yleiset ohjeet yksityiskohtaisemmalle toimenpidesuunnittelulle.

Kansallispuistohanke

Hossan retkeilyalueelle on esitetty perustettavaksi kansallispuisto. Hossan retkeilyalue on laajuudeltaan ja luonnonarvoiltaan huomattava kokonaisuus, joka Kainuun pohjois- ja itäosassa sijaitessaan täydentäisi maan kansallispuistoverkkoa merkittäväällä tavalla. Kansallispuistotatuk- sen saaminen Hossan alueelle loisi edellytyksiä ja mahdollisuuksia luon-

tomatkailun lisäämiselle ja kehittämiselle Kainuussa ja laajemmin kansainvälisellä tasolla sekä osaltaan lisääisi mahdollisuuksia valtakunnan rajat ylittävän luonnonsuojeluyhteistyön kehittämiseen osana laajempaa Fennoskandian vihreän vyöhykkeen kokonaisuutta.

Mikäli kansallispuistohanke Hossan alueelle etenee, on kansallispuiston perustamisen hyväksyttävyyden kannalta tärkeää, että perinteinen virkistyskäyttö (metsästys, kalastus ym.) voi alueella jatkua edelleen kansallispuiston perustamisen jälkeen. Luonnonsuojelulain 2 §:ssä Lain soveltamisala todetaan, että luonnonsuojelusuunnittelussa ja maiseman suojelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. Hossan alueella alueellisiin ja paikallisiin erityispiirteisiin kuuluviksi voi sisällyttää eräkuultuurin ja paikallisten asukkaiden perinteisen ja monipuolisen virkistyskäytön. Mahdollisessa kansallispuiston perustamisessa on ensiarvoisen tärkeää, että mm. metsästyksen liittyvät asiat pystytään ratkaisemaan tasapuolisesti ja hyväksyttävällä tavalla.

Kainuun liitto esittää, että Hossan hoito- ja käyttösuunnitelman alueen metsien käsittelyä ei käynnistettäisi ennen kuin Hossan alueelle esitetyn kansallispuiston mahdollinen perustaminen ja sen vaikutukset metsien käyttömahdollisuuksiin on selvitetty."

9) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 19.12.2014 antaneet Kajaanin kaupunginhallitukselle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO PIIPARINMÄEN TUULIVOIMAPUISTON OSAYLEISKAARVALUONNOKSESTA

Kajaanin kaupungin ja Pyhännän kunnan alueille on valmistunut Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaava- ja arvio 27.10.2014. Osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja tuulivoimaloiden rakennusluvut voidaan myöntää sen perusteella.

Piiparinmäen tuulivoimapuiston alue käsittää pohjoisen osan Metsähallitus Laatumaan YVA menettelyllä tutkitusta Piiparinmäen-Lammaslaminkankaan tuulivoimapuistohankkeesta. Piiparinmäen osayleiskaava-alueelle sijoittuu yhteensä 43 voimalaa, joista Kajaanin kaupungin alueelle 11 voimalaa ja Pyhännän kunnan alueella 32 voimalaa.

Suunnittelualue on pääosin metsätaloustaloudessa ja Metsähallituksen omistuksessa. Alueen eteläosan poikki kulkee valtatie 28 Kokkola-Kajaani. Kaava-alueeseen on tehty tuulivoimaloiden alueiden lisäksi aluevarauksia sähköasemakenttiä, maa-ainesalueita, tiestöä ja sähkölinjauksia varten. Kaavaan on merkitty nykyiset luonnonsuojelu- ja Natura-alueet sekä Metso-ohjelmaan kuuluvat suojelualueet. Lisäksi kaavaan on merkitty perusselvitysten pohjalta luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä alueita ja suojelu-/muinaismuistokohteita.

Kajaanin kaupunginhallitus on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa kaava-alueen osayleiskaavasta.

Osayleiskaava, luonnos

Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaavaluonnos on taustaselvityksineen perusteellisesti valmisteltu.

Kainuun liitto laatii parhaillaan Kainuun tuulivoimavaihemaakuntakaavaa. Tuulivoimamaakuntakaavan tavoitteena on osoittaa vähintään seudullisesti merkittävään tuulivoimatuotantoon parhaiten soveltuvat alueet Kainuussa. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan luonnos on ollut nähtävillä 11.8.–12.9.2014. Osayleiskaavaluonnoksessa esitetty suunnittelualue sijoittuu pääpiirteissään tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle. Tuulivoimamaakuntakaavan luonnoksessa on annettu muun muassa tuulivoimaloiden rakentamista koskevia yleisiä suunnittelumääräyksiä ja kiinnitetty huomiota myös haitallisten vaikutusten ehkäisemiseen. Tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksesta on saapunut lausuntoja myös ko. osayleiskaavan suunnittelualueen osalta. Saatujen lausuntojen ja niiden aiheuttamien muutosten käsittely on kesken. Tuulivoimamaakuntakaavan jatkovalmistelussa pyritään ottamaan huomioon Piiparinmäen tuulivoimapuiston osayleiskaava ja sen valmisteluaineisto sekä yhteen sovittamaan se mahdollisuuksien mukaan tuulivoimamaakuntakaavoituksen kanssa."

10) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 8.1.2015 antaneet Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO KAIVOSLUVASSA ANNETTAVIEN YLEISTEN JA YKSITYISTEN ETUJEN TURVAAMISEKSI TARPEELLISTEN MÄÄRÄYSTEN TARKISTAMISESTA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt kaivoslain (621/2011) 37 §:n ja kaivosasetuksen (391/2012) 25 §:n nojalla Kainuun liiton lausuntoa Paltamon Heponiemen (KaivNro 6595) kaivosluvassa annettavien yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisten määräysten tarkistamisesta.

Kuulemisen peruste on kaivoslain 52.3 §, 108 § ja 109 §. Kaivosluvassa on annettava yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset.

Kaivosviranomaisen on antanut Heponiemen kaivospiirille lupamääräykset 24.6.2014. Lupamääräyksiensä kohdan 6 mukaan lupamääräykset tarkistetaan ennen varsinaisen kaivostoiminnan aloittamista, kuitenkin viimeistään 1.6.2017. Kaivostoiminnan haltija on ilmoittanut kaivosviranomaiselle ryhtyvänsä kaivostyöhön Heponiemen kaivospiirillä.

Heponiemen kaivospiirin kaivoskivennäinen on dolomiitti. Heponiemen kaivospiiritoimitus on valmis ja kaivoskirja on annettu. Toimintaa varten on ympäristölupa.

Kaivosluvassa annettavat yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeelliset määräykset

Kainuun liitto on antanut 21.3.2014 kaivosviranomaiselle lausunnon He-

poniemen kaivospiirin kaivosluvassa annettavien yleisten ja yksityisten etujen turvaamiseksi tarpeellisten määräysten antamisesta ja vakuuden määräämisestä. Kaivosviranomaisen on antanut Heponiemen kaivospiirille lupamääräykset 24.6.2014.

Kainuun liitolla ei ole em. lupamääräysten tarkistamiseen liittyvää huomautettavaa."

11) Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt päivityksiä v. 2013 toteutettuun kyselyyn kaupunkipoliittisen, maaseutupoliittisen ja saaristopoliittisen toimenpideohjelman toteutumatilanteesta. Kainuun liiton mielestä kaupunki- ja saaristopoliittiseen toimenpideohjelmaan ei ole tarvetta tehdä päivityksiä liiton osalta. Aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus on 19.12.2014 antanut seuraavan sisältöisen päivityksen maaseutupoliittiseen toimenpideohjelmaan 2012-2015: (päivitykset merkitty ohjelmaan alleviivauksin):

*"Maaseutupoliittinen toimenpideohjelma 2012-2015 toteutuminen
31.12.2013*

Seurantareportin yhteenveto

Maaseutupoliittisen toimenpideohjelman 2012-2015 lähtökohtana on, että maaseutu tunnistetaan yhtenä keskeisenä hyvinvoinnin ja tulevaisuuden kilpailukyvyyn lähteenä. Ohjelmassa esitetään konkreettisia toimia maaseutualueiden uusiutumiskyvyn edistämiseksi ja niiden potentiaalin täysimääräiseksi hyödyntämiseksi.

Toimenpiteillä on muun muassa parannettu liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä, palvelujen saavutettavuutta ja laatua, kehitetty yrityspalveluita, vahvistettu lähiruokaan ja luomutuotantoon liittyvää liiketoimintaa sekä matkailua, edistetty metsien tarjoamien aineettomien palveluiden uudenlaista kestäväää käyttöä sekä luonnontuotealan edellytyksiä, vahvistettu hajautetun, uusiutuviin energialähteisiin perustuvan energiantuotannon lisäämistä ja siihen liittyvien liiketoimintakonseptien kehittämistä, alennettu kynnystä työllistymiseen, kohdennettu työvoimakoulutusta ja ammatillista koulutusta vastaamaan paremmin ammattien työvoiman kysyntää ja alueellisia tarpeita, lisätty joustavia koulutusmuotoja ja etätöiden mahdollisuuksia, edistetty maahanmuuttajien sijoittumista ja työllistymistä maaseutumaisille alueille sekä kehitetty paikallisen kehittämisen toimintatapoja.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2007-2013 sekä EU:n rakennerahasto-ohjelmista (EAKR, ESR) rahoitetuilla hankkeilla on edistetty toimenpideohjelman toteutumista. Esimerkkeinä maaseutuyritysten neuvontapalvelujen kehittämishankkeet, elinkeinon ja kärki-osaamisalojen kehittämishankkeet, nuorisotakuun toteuttamista edistävät hankkeet, laajakaistahankkeet, uusiutuvan energian käyttöä tukevat neuvontahankkeet ja matkailun edistämiseen liittyvät kehittämishankkeet. Työvoiman maahanmuuton ESR-projektien kautta on rekrytoitu maaseutualueille kausi- ja maataloustyöntekijöitä sekä järjestetty alueilla maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyviä

info- ja koulutustilaisuuksia sekä tuettu kuntia pakolaisten vastaanotossa yhdessä maahanmuuttohankkeiden ja TE-toimiston kanssa. Ohjelma-kaudella 2014-2020 ongelmana tulee olemaan se, että rakennerahastojen (EAKR, ESR) varojen merkittävää leikkausta ei ole kompensoitu kansallisilla varoilla ja niiden osuus maaseudun kehittämisessä tulee vähentymään.

Kunnat ovat laatineet palvelustrategioita joko yksin tai seudullisesti. Maaseudun palveluohjelma toteutetaan Suomen Kuntaliiton koordinoimana ja eri hankkeiden avulla selkeytetään lähipalvelujen määrittelyä ja luodaan työvälineitä lähipalvelujen kehittämiseksi.

Lähidemokratiaa on vahvistettu paikallisilla hankkeilla. Paikallisen kehittämisen toimintatapoja on kehitetty ja kylätoimintaa vahvistettu ja paikallista kehittämistä on vahvistettu palkkaamalla hankevaroin seudullisia kyläasiamiehiä maakunnallisen kyläasiamiehen lisäksi. Kylätoiminnan valtionapu on pysynyt viime vuodet samalla tasolla.

Uusiutuvan energian käyttöön siirtymistä on edistetty tutkimus- ja toteutushankkein, käytännön pilotoinnein esim. biokaasulaitoksia rakentamalla sekä alueellisilla energia- ja ilmastostrategioilla.

Alkutuotannon elinvoimaisuuden lisääminen, elintarvikeketjun kehittäminen ja paikallisen ruoan painoarvon lisääntyminen painottuu eri alueiden kehittämissuunnitelmissa, maakuntastrategioissa ja -ohjelmissa. Lähi-ruoka ja lyhyet jakeluketjut ja niiden kehittäminen on otettu vahvasti huomioon Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa 2014-2020. ELY-keskusten alueellisissa kehittämisohjelmissa lähiruoka on kautta linjan mukana kehittämisen painopisteenä.

Maaseudun elinkeinotoimintaan ja yrittäjien kilpailukykyyn liittyen ohjelmassa nousee esille yrityspalveluiden ja starttirahajärjestelmän kehittäminen, nuorille aloittaville yrittäjille ja kasvuyrittäjille suunnatut asiantuntija- ja koulutuspalvelut, yrittäjien verkostoitumisen edistäminen sekä byrokratian keventäminen ja lupakäytäntöjen yksinkertaistaminen. Hankintaosaamisella ja julkisten palvelujen kilpailutuksilla on merkitystä erikoisten yritysten kilpailukykyyn edistämisen näkökulmasta. Hankintoja tekevien tahojen samoin kuin myös eri tuottajien kilpailutusosaamista on vahvistettu erilaisin koulutuksin. Maaseudun yrityksiä on kannustettu oikea-aikaisiin sukupolvenvaihdoksiin neuvonnalla ja koulutuksen kautta.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksessa vahvistetaan ammattikorkeakoulujen edellytyksiä vastata nykyistä itsenäisemmin ja joustavammin työelämän, muun yhteiskunnan ja alueiden muuttuviin kehittämistarpeisiin. Maaseutututkimusta ja -koulutusta tehdään useissa yksiköissä eri puolilla Suomea. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n / TEM:n rahoittamat valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat olleet merkittävä maaseutututkimuksen mahdollistaja Suomessa. Työvoimakoulutuksen hankintayksiköt (ELY-keskukset) suunnittelevat ja hankkivat ammatillista työvoimakoulutusta valtakunnalliseen ja alueelliseen työvoima- ja osaamistarpeita kuvaavaan ennakkotietoon pohjautuen. Maaseudun ammattien työvoiman koulutustarpeet on alueilla huomioitu hyvin järjestetyssä työvoimakoulutuksessa.

Nuorisotakuun toteuttaminen on ELY-keskusten keskeinen strateginen

tavoite. Nuorten yhteiskuntatakuun toteutuksessa ja etsivässä nuorisotyössä on monilla alueilla onnistuttu hyvin. Etsivän nuorisotyön työntekijät sekä alueiden työpajat tekevät laajaa yhteistyötä eri toimijatahojen kanssa nuorten osallisuuden sekä opinto- ja työllistymispolkujen rakentamisen edistämiseksi.

Maaseutupolitiikan rakenteita on kehitetty YTR:ssä ja sen sihteeristössä jäsenorganisaatioiden kesken.

Vuonna 2013 valmistunut uusi paikkatietopohjainen kaupunki-maaseutu-luokitus helpottaa alueiden erilaisuuden huomioimista suunnittelussa ja päätöksenteossa. Maaseutuvaikutuksia arvioidaan muun muassa kaavoituksessa osana vaikutusarviointien kokonaisuutta. Maaseutuvaikutusten arviointia ei ole käytetty systemaattisesti, mutta maaseudun erityispiirteet ja vaikutukset maaseutuun on pyritty ottamaan huomioon muutoin, esimerkiksi osana muita vaikutusten arviointeja.

TAVOITELINJAUKSET JA TOIMENPITEET

1. Maaseutualueita vahvistetaan monipuolisina asumisen ja elinkeinotoiminnan ympäristöinä (1–7)

Maankäyttö, kaavoitus- ja rakennuslupakäytännöt sekä aluesuunnittelun ohjaus; kaavoituksessa muun vaikutusarvioinnin yhteydessä maaseutuvaikutusten arviointi (1)

YM:n syksyllä 2011 käynnistämässä ja helmikuussa 2014 valmistuneessa maankäyttö- ja rakennuslain arvioinnissa tunnistettiin hyvin alueiden erilaisuus. Arvioinnissa selvitettiin lain vaikutusta rakentamisen sijoittamiseen, asumiseen, elinkeinoihin ja maaseudun elinvoimaisuuden mahdollistamiseen.

Vuonna 2013 valmistunut uusi paikkatietopohjainen kaupunki-maaseutu-luokitus helpottaa alueiden erilaisuuden huomioimista suunnittelussa ja päätöksenteossa.

ELY-keskukset ohjaavat, neuvovat ja järjestävät koulutusta kuntien kaavoittajille ja rakennustarkastajille.

Maaseutuvaikutuksia arvioidaan kaavoituksessa osana vaikutusarviointien kokonaisuutta. Esimerkiksi Kainuun kokonaismaakuntakaavan sekä ~~sen osayleis~~ vaihemaakuntakaavojen valmistelussa maaseutuvaikutusten arviointi on sisällytetty muuhun vaikutusten arviointiin. Etelä-Karjalan kokonaismaakuntakaavaa varten tehtiin erillinen maaseutua koskeva vaikutusten arviointi. Erillisten maaseutuvaikutusten arviointia maakuntakaavojen kokonaistarkistuksen yhteydessä toteutetaan tarpeen mukaan. Kuntaliitto edistää maaseutuvaikutusten arviointi –työkalun käyttöä kuntaliitosselvityksissä.

(Kainuun liiton aiemmassa vastauksessa (joulukuu 2013) on mainittu valitettavasti virheellisesti osayleiskaavat. Vastauksessa tarkoitetaan vaihemaakuntakaavoja.)

Tietoliikenneyhteydet, sähköverkko, puhelinyhteydet ja Digi-tv:n näky-

vyys sekä asianmukainen jäte- ja vesihuolto kaikilla alueilla. (2)

Laajakaista kaikille 2015 -hanke edistää osittain julkisella tuella laajakaistayhteyksien rakentamista haja-asutusalueille. Tähän mennessä tukipäätöksen saaneissa hankkeissa laajakaistan saatavuuden piiriin tulee yli 30 000 vakituista asuntoa ja yritysten tai julkisen sektorin toimipistettä. Parhaillaan valmisteltavassa hankkeen toisessa väliarvioinnissa arvioidaan tavoitteiden toteutumista ja tarvittavia lisätoimenpiteitä. Laki-muutoksella tullaan turvaamaan jatkossa myös ns. 22 prosentin maksu-osuuskuntien rakentamishankkeiden pääsyn valtion tuen piiriin. Päätyneen 800 MHz:n taajuusalueen huutokaupan kohteena olleiden taajuuksien avulla on tavoiteltu valtakunnallisen laajakaistaisen matkaviestinverkon nopeaa käyttöönottoa ja mobiililaajakaistan saatavuuden parantamista erityisesti taajamien ulkopuolella. Taajuuksia voittaneiden operattoreiden toimilupiin asetetaan tiukat väestöpeittovelvoitteet.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2007–2013 oli osoitettu laajakaistahankkeisiin 12.11.2013 mennessä n. 15 milj. euroa. Lisäksi on rahoitettu alueellisia ja paikallisia kyläverkkohankkeita. Laajakaistaverkon rakentaminen on edennyt hyvin useissa maakunnissa (esim. Pohjois-Savo, Pohjanmaa, Kainuu).

Vesihuoltohankkeita on rahoitettu maaseuturahastosta ja jätevesihuollosta on järjestetty alueellista neuvontaa valtionavustuksin kaikkien ELY-keskusten alueilla. Haja-asutusalueiden viemäröintihankkeita on rahoitettu valtion tuella maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteisesti hyväksymän valtakunnallisen viemäröintiohjelman mukaisesti. Ohjelman toimeenpano on viivästynyt. Paikallisten osuuskuntien rakentamia vesi- ja jätevesiverkostoja on rahoitettu maaseutuohjelman määrärahoilla.

Hajautettuun energiantuotantoon liittyvät uudet tekniset ja aluetaloudelliset innovaatiot nostavat maaseudun keskeiseen asemaan uusiutuvan energian lisäämisessä. Pohjanmaalla hajautettujen energiaratkaisujen kehittämisessä Vaasan seudun energiateknologian keskittymä on keskeisessä asemassa, mistä esimerkki on Vaasan kaupungille myönnetty vetovastuu valtakunnallisen INKA-ohjelman kestävä energiatarjonta-temasta.

Liikennepalvelut sekä kohtuuhintaiset koulukuljetukset, julkisen liikenteen tehostaminen ja julkisten liikennepalvelujen turvaaminen myös haja-asutusalueilla, lähilogistiikkakokeilut, kotiin vietävät palvelut (3)

Valtioneuvosto teki 16.5.2013 periaatepäätöksen julkisesti rahoitettujen henkilökuljetusten uudistamistyön toteuttamisesta. Liikenne- ja viestintäministeriön perustama työryhmä koordinoi hanketta, jossa selvitetään, miten henkilöliikennepalvelut, kuten Kelan korvaamat kuljetukset ja avoin joukkoliikenne, voidaan suunnitella, hankkia ja toteuttaa uudella tavalla. Hankkeessa käynnistetään kokeiluja 1-3 alueella. Tavoitteena on arvioida, miten kuljetukset voitaisiin hoitaa nykyistä tehokkaammin sekä turvata palvelutaso. Hankkeen yhteydessä arvioidaan myös lainsäädännön muutostarpeita. Työryhmän määräaika päättyy 30.4.2015.

Julkisen liikenteen vuorot ja matkustajamäärät ovat vähentyneet haja-asutusalueilla ja kaupunkiseutujen reuna-alueilla. Erilliskuljetukset lisääntyvät ja kustannukset kasvavat. Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on valmistumassa maakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma, jonka yhtenä pääkohtana on tarkastella liikkumispalvelujen uudistamista haja-asutusalueella.

ELY:t tekevät yhteistyösopimuksia kuntien kanssa. Prosessiin kuuluu kuntien ja valtion kuljetusten yhteensovittaminen. Julkisen liikenteen palvelutaso ja järjestämistavat määritellään alueilla yhtenäisin kriteerein ja yhteistyössä kuntien, maakunnan liittojen ja sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on turvata maaseudulla julkisen liikenteen peruspalvelutaso. Julkisen liikenteen järjestäminen muuttuu vuoden 2014 puolivälissä. ELY-keskuksen rooli tilaajaorganisaationa yhteistyössä toimivaltaisten kaupunkiviranomaisten ja muiden kuntien kanssa vahvistuu. Joukkoliikennettä suunnitellaan ja hankitaan entistä laajempina alueellisina kokonaisuuksina välittämättä hallinnollisista rajoista. Sopimukset tulevat voimaan 1.7.2014– 31.12.2018.

Tieverkon päivittäinen liikennöitävyys ja hoitotaso. (4)

MMM/Metsäkeskukset rahoittavat metsäteiden perusparannuksia noin 1 300 km ja teiden rakentamista noin 150 km vuonna 2013. Taso on pysynyt samana niukoista määrärahoista huolimatta. Yksityis- ja metsäautoiteiden valtioneuvoston tukijärjestelmien selkeyttäminen käydään läpi uutta kestävä metsätalouden rahoitusjärjestelmää pohtivassa työryhmässä maaliskuun 2014 loppuun mennessä. Tienpidon toimissa priorisoidaan koko tiestön päivittäinen liikennöitävyys ja hoitotason säilyttäminen. Valtioneuvoston eduskunnalle antaman liikennepoliittisen selonteon mukaan parantamistoimissa ja kunnan säilyttämisessä priorisoidaan keskeinen verkko ja alemman verkon kunto joustaa rahoituksen mukaan. Tiukka rahoitustaso näkyy teiden kunnan heikkenemisenä. Yksityisteiden valtioneuvoston tukijärjestelmän ja yksityistielain kokonaisuudistus on tavoitteena tehdä seuraavalla hallituskaudella.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta on tuettu hankkeilla yksityisteiden tiehoitokuntien kouluttamista, maaseudun tieverkon liikennöitävyyttä ja hoitotasoa, samoin kuin säännöllisen lauttaliikenteen turvaamista saaren asukkaille.

Tieverkon kunnossapidossa ongelma on, että toimenpidetarvetta on paljon enemmän, kuin mihin rahoitus riittää. Tienpidon rahoituksen niukuudesta johtuen on keskitytty aiempaa vahvemmin vilkasliikenteisen tieverkon hoitoon ja alemman tieverkon kunnosta on jouduttu tinkimään. Tieverkon kunnan digitaalinen seuranta on tehostunut viime vuosina, samoin asiakaspalautteiden hyödyntäminen. Yhteistyö sidosryhmien ja urakoitsijoiden kanssa on lisääntynyt.

Suunnitellaan ja tuotetaan maaseudun asukkaiden palvelut (5)

Maaseudun palveluohjelma toteutetaan Suomen Kuntaliiton koordinoimana hankkeena. Hankkeen esiselvitys valmistui toukokuussa 2013. Hankkeella on yhteys vuonna 2013 käynnistyneeseen Vaikuttavat lähi-

palvelut -hankkeeseen, jonka toteutusvastuu on myös Kuntaliitolla ja jonka toteutuksessa VM on mukana. Hankkeiden avulla selkeytetään lähipalvelujen määrittelyä ja luodaan työvälineitä lähipalvelujen kehittämiseksi. Maaseudun palveluohjelman vaihe I on saanut rahoituspäätöksen TEM:stä marraskuussa 2013.

TE-toimistot palveluineen ovat mukana yhteispalvelupisteissä. TE-toimistojen palveluiden sähköistäminen etenee. Aspa 2014-hankkeen vaikutukset kaikkiin valtion hallinnon palveluihin, myös TE-toimiston palveluihin, ovat vielä pääosin auki.

SGEI-palveluiden määrittely on mukana Maaseudun palveluohjelmassa. SGEI-sääntelyn käyttömahdollisuuksia on tarkasteltu kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä. SGEI:tä koskeva valmistelu ja ohjeiden laatiminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle.

Kunnat ovat laatineet palvelustrategioita joko yksin tai seudullisesti. Myös maakuntatason palvelustrategioita on laadittu. Suomen Kuntaliitto on antanut suosituksia palvelustrategioiden laatimisesta. Julkisen sektorin, yritysten ja kansalaisjärjestöjen yhteistyötä on vahvistettu mm. palvelusetelikoekielujen myötä. Monipalvelupistekokeiluja on ollut eri puolilla maata.

Toimivan yhteistyökonseptin ja rahoitusmallin luominen yhteispalvelupisteille vapaaehtoiseen toimintamalliin perustuen on osoittautunut varsin haasteelliseksi. Hallituksen asiaa pohtinut työryhmä esitti, että julkisen hallinnon yhteisestä asiakaspalvelusta säädetään jatkossa lailla. Muutos tulee voimaan vuoden 2014 alusta lähtien.

YM:ssä on käynnistynyt ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma ”Ikä-aske”, jossa asiaa käsitellään myös maaseutuasumisen kannalta.

Lapin aluehallintoviraston hallinnoimassa Arjen turvaa kunnissa -hankkeessa tavoitteena on muodostaa kuntiin laaja-alainen hyvinvointi- ja turvallisuusyhteistyötä tehostava toimintamalli, joka lisää arjen turvaa ja monipuolistaa palvelutuotantoa harvaan asutulla maaseudulla.

Kainuussa on toteutettu PALKE-hanke, jossa kolmelle eri puolilla maakuntaa sijaitsevalle kylälle on perustettu palvelukeskukset, joiden yhteyteen erilaisia julkisia ja kolmannen sektorin tuottamia ja ylläpitämiä palveluja kootaan erilaisten pilotointien kautta.

Varmistetaan opetus- ja kulttuuripalvelujen saavutettavuus ja laatu (6)

Kattavan kouluverkon turvaaminen on viime vuosina osoittautunut vähintäänkin haasteelliseksi tehtäväksi, kun kaikkialla Suomessa perustetaan entistä suurempia kouluyksiköitä ja kyläkouluja on karsittu varsin tiuhaan tahtiin.

OKM on asettanut ammatillisen koulutuksen laaturyhmän, joka toimikautsi päättyy 2015. Tavoitteena on, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on vuoteen 2015 mennessä toimiva laadunhallintaa ja laadun jatkuvaa parantamista tukeva järjestelmä.

Korkeakoulusektorilla on käynnissä ammattikorkeakoulujen uudistus.

OKM:n käynnistymässä oleva vapaan sivistystyön rahoitustyöryhmä selvittää muun muassa, miten monimuoto-opetus voidaan ottaa huomioon vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksessa. Kuntaliitosten myötä on muodostunut suurempia kansalaisopistoja, joilla on paremmat resurssit palvella toiminta-alueensa asukkaiden sivistystarpeita. Myös alueellisia kansalaisopistoja on muodostettu kansalaisopistoja yhdistämällä tai kunta on liittynyt jäsenkunnaksi toisen kunnan ylläpitämään kansalaisopistoon. Julkisen talouden tasapainottamiseen liittyen valtion talousarviossa on jouduttu vähentämään valtion rahoittamaa vapaan sivistystyön koulutusta noin 6 prosenttia verran vuodesta 2012 lähtien.

Kuntaliitostilanteissa on vaarana, että sivukirjasto tai lainausasema lakautetaan. Seudullinen kirjastoyhteistyö tukee kirjastojen lähipalveluperiaatetta ja kirjastojen henkilökunnan ammattitaitoa. Kirjastojen laskennalliset valtionosuudet myönnetään VM:n kautta ja tätä kautta on saatu nostetuksi kirjastojen määrärahoja. Uhkana on, että erillinen kirjastojen kehittämistä rahoittava VM:n määräraha luettaisiin mukaan samaan pottiin, jolloin se jakautuu liian pieneksi. Kehittämismäärärahojen kautta on voitu tehdä hankkeita mm. pienille kirjastoille ja perustaa kirjastoautoja. Valtionavustuksilla on tuettu kirjastojen rakentamishankkeita ja kirjastoautojen uusimista sekä kirjastopalvelujen monipuolista kehittämistä.

YTR:n Kulttuuriteemaryhmä julkaisi syksyllä 2013 oppaan ”Kulttuuritoiminnan muutostilanteet kunnissa”. Oppaan tavoitteena on lisätä tietoa kunnan kulttuuritoiminnan kokonaisuudesta, lakiperustaisuudesta ja antaa valmiuksia tuleviin muutostilanteisiin kuten kuntaliitoksiin.

Jyväskylän yliopiston toteuttama kuntien kulttuuritoiminnan kehittämishanke KUULTO on vuosina 2011–2013 kehittänyt kuntien kulttuuritoimintaan erilaisia tuottamismalleja ja kehitetty kulttuuripalveluiden asiakaslähtöistä suunnittelua. Toiminta on keskittynyt erityisesti pieniin ja vähän yleiseen kulttuuritoimeen varoja resursoiviin kuntiin.

Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamisessa otetaan huomioon maaseudun erityispiirteet (7)

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toiminta on aloitettu kaikissa kunnassa. Nuorisotakuun toteuttaminen on ELY-keskusten keskeinen strateginen tavoite. Nuorten yhteiskuntatakuun toteutuksessa on monilla alueilla onnistuttu hyvin, esimerkiksi pohjoissavolaisista nuorista 90 %:lle on pystytty tarjoamaan jokin työllistymistä edistävä palvelu tai koulutuspaikka ennen kuin työttömyyttä on kestänyt kolmea kuukautta. Etsivän nuorisotyön työntekijät sekä alueiden työpajat tekevät laajaa yhteistyötä eri toimijatahojen kanssa nuorten osallisuuden sekä opinto- ja työllistymispolkujen rakentumisen edistämiseksi, yhteistyökumppaneina usein mm. kolmannen sektorin toimijat, oppilaitokset, TE-palvelut sekä työnantajat. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston avulla pyritään yhteistyön keinoin koordinoimaan, kehittämään ja seuraamaan nuorten kasvuun, opiskeluun ja työllistymismahdollisuuksiin liittyvien palveluiden saatavuutta ja toimivuutta. Lisäksi ELY-keskukset tukevat Manner-Suomen

maaseudun kehittämisohjelman ja ESR-ohjelman varoin nuorisotakuun toteuttamista edistäviä hankkeita. Pohjois-Karjalassa ELY-keskus suunnittelee ja järjestää työvoimakoulutusta nuorille suunnattuna ammatillisena täydennyskoulutuksena. Koulutusohjelma voidaan rakentaa esimerkiksi maaseudun elinkeinoihin tai muihin maaseutua kehittäviin tehtäviin ja niihin liittyvään osaamiseen tukemalla samalla sitä kautta nuorten sijoittumista työelämään maaseudulla.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita on uudistettu. Tätä koskeva asetus astui voimaan 1.1.2013. Uusia valintaperusteita sovellettiin ensimmäisen kerran syksyn 2013 yhteishaussa. Hallitusohjelman mukaan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijavalintoja uudistetaan niin, että peruskoulun päättäneet ja ilman toisen asteen tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat hakijat voidaan valita ensin. Toisen asteen koulutukseen pääsyn turvaaminen on yksi keskeinen nuorisotakuun toimenpide. Koulutuspaikan takaaminen jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle ja jokaisen koulutuksen aloittaminen ei ole suurikaan ongelma. Haasteellisempaa on kaikkien koulutuksensa aloittaneiden pitäminen koulutuksessa eli keskeyttäneiden määrän mahdollisimman pienenä pitäminen.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen kehittämistavoitteiden toteuttamiseksi ja nuorten oppisopimuskoulutuksen laajentamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö asetti keväällä 2013 työryhmän, jonka toimikausi päättyy 31.12.2014. Työryhmän tehtävänä on valmistella esitykset nuorten oppisopimuskoulutuksen lisäämiseksi, oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen yhdistävien koulutusmallien kehittämiseksi sekä kehittää oppisopimuskoulutuksen rinnalle nuorille suunnattuna, joustavasti koulutusta ja työtä yhdistävää mallia. Lisäksi työryhmä käsittelee avoimen ammattiopiston/ohjaamo-mallin kehittämistä ja seuraa nuorten aikuisten osaamisohjelman toimeenpanoa.

Nuorisotakuun toimina toteutetaan vuosina 2013–2016 Nuorten aikuisten osaamisohjelmaa, jossa tarjotaan vailla toisen asteen tutkintoa oleville 20–29-vuotiaille mahdollisuus aloittaa opinnot ammatti- tai erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa joko oppilaitosmuotoisena tai oppisopimuskoulutuksena.

2. Maaseudun alueellista kilpailukykyä edistetään

Parannetaan ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten alueyksiköiden alueellista vuorovaikutusta ja kytkeytymistä alueen kehittämiseen. (8)

Käynnissä olevan ammattikorkeakoulu-uudistuksen tavoitteena on ammattikorkeakoulu, joka on kansainvälisesti arvostettu, itsenäinen ja vastuullinen osaajien kouluttaja, alueellisen kilpailukyvyyn rakentaja, työelämän uudistaja sekä innovaatioiden kehittäjä. Uudistuksessa vahvistetaan ammattikorkeakoulujen edellytyksiä vastata nykyistä itsenäisemmin ja joustavammin työelämän, muun yhteiskunnan ja alueiden muuttuviin kehittämistarpeisiin laadukkaalla opetuksella ja tutkimus- ja kehitystyöllä.

Korkeakoulut ja ammattikorkeakoulut ovat olleet vahvasti mukana aluekehitystyössä lukuisten hankkeiden toteuttajina ja partnereina. Hankkeet

ovat edistäneet ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten alueellista vuorovaikutusta ja kytkeytymistä alueen kehittämiseen. Myös maakuntaohjelmissa korostetaan kaikkien oppilaitosten keskinäistä vuorovaikutusta ja alueellisen vaikuttavuuden lisäämistä.

Yliopistoissa vahvistetaan maaseutututkimusta ja -koulutusta sekä pohjoismaista yhteistyötä myös ruotsinkielisen koulutuksen edistämiseksi. (9)

Rural Studies -verkostossa on jäsenenä kuusi yliopistoa. Yliopistoilla on mahdollisuus tehdä maisteriohjelmiesityksiä, joita se ei voi toteuttaa yliopiston omalla päätöksellä koulutusohjelmalla. Tällaisia ohjelmia voivat olla esimerkiksi uudet monitieteiset ja/tai kansainväliset, kotimaisten ja/tai kansainvälisten yliopistojen yhteistyössä toteuttamat ohjelmat. Åbo Akademi ei ole tehnyt esitystä maaseutuopintojen ruotsinkielisestä maisteriohjelmasta. Maaseutututkimuksen sivuaineopintoja voi suorittaa ruotsiksi Åbo Akademiassa (RUM –sivuaineopinnot, rurla studier, urbana studier, miljöstudier). Lisäksi Yrkeshögskolan Novia tarjoaa ylempää AMK tutkintoa (Landsbygdsutveckling) ruotsinkielisesti. (OKM)

Maaseutututkimusta ja -koulutusta tehdään useissa yksiköissä eri puolilla Suomea. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n / työ- ja elinkeinoministeriön rahoittamat valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat olleet merkittävä maaseutututkimuksen mahdollista ja Suomessa. Tähän käytettävissä olevat määrärahat on leikattu lähes puoleen kuluvalle hallituskaudella (vuonna 2014 yhteensä 1,5 milj. euroa). YTR on osarahoittanut noin kymmentä maaseutuprofessuuria kahden viisivuotiskauden verran. Osa professuureista on vakinaistettu myöhemmin laitosten omalla rahoituksella, mutta osan toiminta on päättynyt YTR:n rahoituksen loputtua..

Järjestetään alueellisia ja monialaisia innovaatiokiihdyttämöjä. (10)

Alueilla on rahoitettu kärkiosaamisalojen kehittämishankkeita, joilla tuetaan yritysten toimintaympäristön kehittämistä ja osaamisen vahvistamista. Etelä-Savon alueella Tekes on rahoittanut EAKR-hankkeita, joilla selvitetään mm. tutkimustulosten kaupallistamista ja uutta yritystoimintaa. Innovaatiotoimintaa tuetaan maakunnan eri osissa sekä yritystoiminnan uudistamiseksi että kuntien palveluiden kehittämiseksi. Etelä-Karjalassa on toiminut ”innovaatiotehdas” ammattikorkeakoulun ja yliopiston opiskelijoiden yritysideoiden sparraamiseksi. Keski-Suomessa toimii Promoto-yrityshautomo. Uudenmaan ELY keskus on ollut mukana alueen kiihdyttämötoiminnassa (Vigo) yhdessä TEKESin kanssa. Maaseutualueille ongelmana on usein se, että eri seutukunnilla oleva yrityspotentiaali jää usein pieneksi ja erilliselle kiihdyttämölle ei ole riittävästi kysyntää.

Kehitetään yrityspalveluita (11)

TEM on uudistamassa yritystoiminnan kehittämisspalveluja entistä joustavimmiksi ja asiakaslähtöisimmiksi. ELY-keskukset ovat mukana pk-yritysten kehittämisspalveluiden uudistamistyössä. Uudistuvat palvelut mahdollistavat syvämmän yhteistyön mm. seudullisten yrityspalveluiden

kanssa. Eri toimijoiden yrityspalveluita on koottu saman katon alle seutukunnissa. Uudistuvissa palveluissa pääasiallinen kohderyhmä on mikroyritykset, joten ne sopivat lähtökohtaisesti hyvin maaseudun yritysten tueksi.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta 2007–2013 rahoitettu MASVA-hanke on alueilla keskeinen neuvontaväline maaseudun pienille yrityksille. Yrityspalveluita on kehitetty Yritys-Suomi- brändin mukaisesti seudullisissa kehittämissyhtiöissä. Kunnallisten elinkeinoyhtiöiden toimialueiden muuttuessa Ely-keskukset ovat toimineet aktiivisesti seudullisten yrityspalvelujen turvaamiseksi. Maaseutuyritysten neuvonta on pyritty tähän saakka kytkemään muun seudullisen yritysneuvonnan yhteyteen (seudulliset kehittämiskeskukset), mutta kuntien yhdistymiset ja muutokset seutukuntien tarjoamien palveluiden organisoinnissa merkitsevät myös maaseudun yritysten palvelujen järjestelyjen uudelleenoivointia.

Maaseutuohjelmärahoituksella on tuettu maaseutuyrityksille suunnattuja neuvontahankkeita ja maakunnissa järjestetään aloittavien yritysten tukipalveluja ja koulutusta, myös nuorille suunnattuna. Maatilarahoitus- tai yritystukipäätösten yhteydessä yrittäjille on järjestetty informaatiotilaisuuksia (aloituspalavereja), joiden tavoitteena on varmistaa sekä tukiehdotojen noudattaminen että tukien sujuva maksatus. Etelä-Pohjanmaan maakunnassa on laadittu kasvuyrittäjyysohjelma ja kasvuyrittäjyysfoorumi on käynnistänyt toimintaansa. Mikroyritysten verkostoitumiseen liittyvät toimenpiteet ovat olleet tärkeässä roolissa erityisesti koulutushankkeissa. Osuuskuntamuotoista yrittäjyyttä on tuettu muun muassa erilaisilla koulutustapahtumilla.

Yritystoimintaa harkitsevan asiakkaan palvelutarvearviossa ja aloittavan yrittäjyyden neuvonnassa on käytettävissä Yritys-Suomi.fi:n ja Oma Yritys-Suomi -palvelun työkaluja, kuten liiketoimintasuunnitelma ja muut yritysneuvonnan työvälineet.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 valmistelussa on rakennettu yritys- ja kehittämishankerahoitusta siten, että ne mahdollistaisivat myös kokeilujen rahoituksen.

ELY-keskukset ovat rahoittaneet ohjelmakaudella 2007–2013 maaseudun kehittämisohjelman ja rakennerahasto-ohjelmien varoin elinkeinojen kehittämishankkeita, verkostoitumishankkeita sekä maaseutuyritysten neuvontahankkeita, jotka ovat antaneet eri kehitysvaiheessa oleville yrityksille neuvontaa mm. yhteistyön lisäämisessä ja verkostoitumisessa. Neuvonta on kohdistunut myös luovan alan yrityksiin. Hanke- ja starttirahoituksella on rahoitettu myös luovien alojen yrityshankkeita. Osuuskuntamuotoista yrittäjyyttä on tuettu hankkeilla ja mm. erilaisilla koulutustapahtumilla. TEM on EU-ohjelmakaudella 2007–2013 hallinnoinut osuustoiminnallinen yrittäminen ja yhteisötalous –hankkeella osuuskuntayrittäjyyttä. Hankkeessa on koulutettu laajasti yritysneuvoja osuuskuntayrittäjyydestä ja sen erityispiirteestä. Ministeriössä on käynnissä valmistelut siitä, että miten osuuskuntayrittäjyyttä viedään eteenpäin kansallisesti osana Yritys-Suomi –kokonaisuutta.

Kehitetään ja vahvistetaan monitulo-yrittäjyyttä sekä kevennetään maaseudun elinkeinoihin liittyvää byrokratiaa ja yksinkertaistetaan lupakäytäntöjä. Kehitetään starttirahajärjestelmää. Lisätään maaseudun yrittäjien kilpailukykyä. (12-13)

Monialayrittäjyyden merkitys on noussut esille valmisteilla olevien maakuntastrategioiden 2014–2017 maaseudun kehittämiseen liittyvissä tavoitteissa ja toimenpiteissä. Samoin on korostettu maaseutuyrittäjyyden uudenlaisten muotojen merkitystä.

Maaseudun yritystuen myöntämisen perusteita ei ole olennaisesti esitetty muutettavaksi Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014–2020. Yritystukea myönnetään ELY-keskuksista ja Leader-toimintaryhmien kautta yritystoimintaan, jolla on jatkuvan kannattavan toiminnan edellytykset. Pk-yritykset voivat hakea myös TEM:n yrityksen kehittämisavustusta, joka on sovitettu yhteen MMM:n maaseudun yritystuen kanssa.

Vastauksissa nousi esille julkisten palvelujen kilpailutusten merkitys erikokoisten yritysten kilpailukykyyn edistämisen näkökulmasta. Esimerkiksi paikalliset pienet yritykset pystyvät usein tarjoamaan kohdealueelle parhaiten sopivia palveluja, mutta niiden pieni koko rajoittaa osallistumista julkisiin tarjouspyyntöihin. Alueen hankkijoiden ja tuottajien yhteistyöllä, tulevien kilpailutusten ennakkoinnilla sekä yhteisillä koulutuksilla sekä pystytään nostamaan tuottajien valmiuksia ja edistämään tuottajien verkottumista ja näin paremmin vastaamaan kysyntään ja kilpailutuksiin.

Yrittäjyyttä maaseudulla suunnitteleville turvataan starttiraha ja sen jatko-päätös samoin perustein kuin muualla asuville. Starttirahan ohjeistukseen on nostettu kohta starttirahan soveltuvuudesta sukupolven- ja omistajanvaihdostilanteissa.

Edistetään lähiruokaan ja luomutuotantoon liittyvää liiketoimintaa. (14)

Alkutuotannon elinvoimaisuuden lisääminen, elintarvikeketjun kehittäminen ja paikallisen ruoan painoarvon lisääntyminen näkyy vahvasti eri alueilla kehittämissuunnitelmissa, maakuntastrategioissa ja -ohjelmissa. Valtioneuvosto hyväksyi hallituksen lähiruokaohjelman ja hallituksen luomuhjelman sekä ao. toimialojen kehittämisen tavoitteet vuoteen 2020 asti valtioneuvoston periaatepäätöksenä 16.5.2013. Lähiruoka ja lyhyet jakeluketjut ja niiden kehittäminen on otettu vahvasti huomioon Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa 2014–2020. ELY-keskusten alueellisissa kehittämissuunnitelmissa lähiruoka on kautta linjan mukana kehittämisen painopisteenä.

Manner-suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2007–2020 on eri alueilla rahoitettu useita lähiruokaan ja luomutuotantoon liittyviä maakuntien elintarvikesektorin eri toimijoita yhdistäviä kehittämishankkeita. Hankkeilla on kehitetty mm. paikallisia ratkaisuja lähiruuan markkinointiin sekä parannettu lähi- ja luomuruoan tunnettavuutta ja toimialan imagoa. Kehittämis- ja koulutushankkeissa on myös edistetty ruokamatkailua, verkotettu yrityksiä sekä parannettu yritysten kilpailukykyä. Esimerkiksi Seinäjoen kaupunkiseudulla osana INKA-työtä on suunnitteilla val-

takunnallinen hanke koskien kaupunkien ruokahankintoja kestävän ruokaketjun edistäjänä. Kaakkois-Suomessa on myös selvitetty venäläisten matkailijoiden ostokäyttäytymistä sekä edistetty kansainvälisille markkinoille suunnattavien ruokapalvelutuotteiden tuotekehitystä, saavutettavuutta ja myynnin sekä markkinoinnin kehittämistä

Edistetään matkailun kehittämistä. (15)

Maakunnissa on rahoitettu useita matkailun edistämiseen liittyviä kehittämis- ja investointihankkeita, laadittu matkailustrategioita ja inventoitu osana maakuntakaavatyötä maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita. ELY-keskuksissa on käynnistetty vuoropuhelu YM:n, MMM:n TEM:n ja OKM:n hallinnonalojen edustajien välillä luovan talouden, kulttuuriympäristöjen ja kulttuurimatkailun kehittämiseksi ja yhteistyön monipuolistamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt harkinnanvaraisia valtionavustuksia kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen kehittämistoimintaan. Saaristo-, rannikko- ja vesistöalueilla on toteutettu laadukkaita suosittuja kulttuuritapahtumia lähinnä kesäaikaan. Kalamarkkinatapahtumissa, joita on noin viisikymmentä rannikolla ja vesistö- Suomessa, käy noin miljoona henkilöä vuodessa. Luontomatkailun edellytyksiä on parannettu kehittämällä uusia ja parantamalla jo olemassa olevia reitistöjä ja virkistyskohteita. Ympäristöministeriö on parantanut luontomatkailun edellytyksiä valtioneuvoston päätöksen luontomatkailusta ja luonnon virkistyskäytöstä ohjelman mukaisesti. Seuranta selvitys valmistui 2013.

Matkailun kehittäminen sisältyy vahvasti ELY-keskusten alueellisiin suunnitelmiin ja Leader-ryhmiksi hakevien alustaviin paikallisiin strategioihin.

Matkailun alueellisen tietovarantojärjestelmän ylläpitoa ja jatkokehittämistä on edistetty koordinaatiohankkeiden avulla. MMM on rahoittanut t&k-rahoituksella hankkeen valtakunnallisen tietovarantojärjestelmän rakentamiseksi. hanke on päätynyt vuonna 2013. Hankkeen aikana ei löydetty tiedon keruulle ja tilastojen ylläpidolle pysyvää rahoitusta miltään hallinnonalalta.

Metsäraaka-aineiden ja metsien tarjoamien aineettomien palvelujen uudenlaista kestävää käyttöä edistetään. Luonnontuotealan edellytyksiä vastata kasvavaan kysyntään vahvistetaan. Green care -alan kehitystä turvataan. (16-18)

Puutuotealan kehittämishankkeilla on edistetty alan yritystoimintaa. Suomen Akatemia osallistuu strategisen huippuosaamisen keskittymien toimintaan (ml Finnish Bioeconomy Cluster FIBIC) rahoittamalla niissä toteutettavaa korkeatasoista tutkimusta. EU:n Horisontti 2020 ohjelman yhteiskunnalliset haasteet -osiosta tullaan rahoittamaan mm. biotalouden edistämiseen ja vihreään talouteen siirtymiseen tähtäävää toimintaa (tutkimuksesta markkinoille). Rakennerahastokauden 2007–2013 rahoituksella on käynnistymässä Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen valtakunnallisesta kehittämisohjelmasta metsien aineettomien palveluiden käyttöön liittyvä monialainen luovaan talouteen liittyvä hanke. Vuonna 2013 päättyvässä Metlan tutkimuskokonaisuudes-

sa "Metsästä hyvinvointia" käsiteltiin metsien tarjoamia aineettomia palveluja. Puurakentamista ja puuperäisten tuotteiden käyttöä edistetään ja mm. Etelä-Pohjanmaalla toimii puurakentamisen asiamies. MTK on aktiivisesti tehnyt monipuolista puunkäytön edistämistyötä sekä kotimaassa että ulkomailla yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Tutkimus- ja kehitystyössä koko metsänomistajaorganisaation painopiste on ollut puumarkkinoiden toimivuuden parantamisessa. Maaseutuohjelman kautta on toteutettu puurakentamisen ja puutuotealan edistämishankkeita jo useamman ohjelmakauden ajan. Eri hankkeiden avulla on selvitetty Green Care -toimintamallia ja palvelutoiminnan tarjoamia mahdollisuuksia kehittää ja vahvistaa hyvinvointialan yritystoimintaa. Luonto ja luonnonläheinen elämäntapa on tavoitteena maakuntastrategioissa

Luonnontuotealaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen liittyy uuden luonnonvarakeskuksen perustaminen. Luonnonvarakeskus aloittaa toimintansa vuoden 2015 alusta lähtien ja siihen sulautetaan Metlan, MTT:n ja RKTL:n asiantuntemus.

Hajautetun, uusiutuviin energialähteisiin perustuvan energiantuotannon lisääminen ja siihen liittyvien liiketoimintakonseptien kehittäminen (19)

Uusiutuvan energian käyttöä maatiloilla ja yrityksissä on edistetty ohjelmakauden 2007–2013 ajan mm. neuvontahankkeilla maaseudun kehittämisohjelmasta. Tukea on suunnattu polttohakkeen tuotantoketjuihin ja puuta käyttäviin aluelämpökeskuksiin ja yritysten lämpökeskuksiin. Uusiutuvan energian kategoriaan kuuluvana on tuettu maalämmön hyödyntämiseen tähtäviä hankkeita. Uutena kasvavana hajautetun energiantuotannon sektorina on esiin noussut aurinkolämpö- ja -sähköhankkeet.

Alueilla on valmistumassa energia- ja ilmastostrategioita ja käynnissä on bioenergiaterminaaliverkoston suunnittelu (mm. Etelä-Pohjanmaa). Uusimaa-ohjelman toimenpiteeksi on nostettu uusiutuvan energiantuotannon teknisten, taloudellisten ja ympäristöllisten edellytysten selvittäminen Uudellamaalla. Hajautettuun energiantuotantoon ja kestäviin energiaratkaisuihin liittyvä tutkimus-, kehittämis- ja yritystoiminta ovat alueiden vahvuuksia (vrt. esim. Vaasan kaupungille myönnetty vetovastuu valtakunnallisen INKA-ohjelman kestävät energiaratkaisut –teemasta).

MMM on laatinut pienpuun energiatukijärjestelmän. Puun energiakäyttöä on edistetty edelleen Kemeran korjuutuella. Metsäkeskuksessa on eri alueilla meneillään useita puun energiakäyttöä edistäviä kehittämishankkeita ja neuvontaa. Metlassa on yhdessä VTT:n kanssa meneillään Forest Energy 2020-tutkimus- ja kehittämisohjelma. MMM on rahoittanut Työtehoseuralle metsäenergian käytön kehittämis- ja tilastointihankkeita (lämpöyrittäjyys). Maatilojen energiaohjelma tarjoaa tiloille monipuolisia palveluja energiatehokkuuden edistämiseksi sekä uusiutuvan energian tuotannon ja käytön lisäämiseksi.

Maatalouden rakennusohjeiden ja maatalouden investointituen avulla viljelijöitä ohjataan valitsemaan rakentamisessa energiatehokkaita ja uusiutuvan energian käyttöä lisääviä ratkaisuja. Uusiutuvan energian käyttöä edistetään tukemalla maatilakohtaisia energialaitoksia. Yleisimpiä tuettavia kohteita ovat maatilojen hakelämpölaitokset, mutta myös bio-

kaasulaitoksia ja muut uusiutuvan energian lämpö- ja sähkölaitokset ovat tuen piirissä.

Sahalaitosten ja muiden puuta käyttävien yritysten yhteydessä toimivien voimalaitosten käyttäminen lämmön lisäksi myös sähköntuotantoon sekä yhteiskäyttöisten biokaasulaitosten rakentaminen tulevat olemaan mukana Joensuun vetämässä biotalous-INKA-ohjelmassa.

Suomen kansallinen biotalousstrategia valmistuu v. 2014.

Julkisyhteisöjen hankinta- ja talousosaamista sekä paikallisten järjestöjen ja yrittäjien palvelujen tarjontakykyä kehitetään ja vahvistetaan, ja hankintoja toteutetaan enenevässä määrin paikallistaloutta tukevalla tavalla. (20)

Kuntien hankintaosaamista parannetaan. Kestävien hankintojen neuvontapalvelu (Motiva Oy) on käynnistynyt kolmevuotisena pilottina kesällä 2012. Kestävien hankintojen neuvontapalvelu on kehittämässä ruokapalveluiden hankintakriteerejä ja ohjeita yhdessä julkisten hankintayksiköiden ja toimittajien kanssa osaksi tietopankkia. Julkisiin ruokapalveluihin vaikuttavien tahojen osaamista on kehitetty mm. MTK:n oman tiedottamisen ja kouluttamisen kautta sekä Kestävät Hankinnat-hankkeessa. Hankintatoimiin kohdistuvaa tiedotusta on toteutettu mm. Satakunnan Sikses Parasta – maaseutuohjelman kehittämishankkeella, liittyen lähiruoan käyttömahdollisuuksiin sekä aluetaloudellisiin vaikutuksiin.

Työvoimakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tarjonnassa otetaan huomioon eri toimialojen ja ammattien työvoiman kysyntä ja alueelliset tarpeet. (21)

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa vähennetään ja suunnataan uudestaan alueellisesti ja alakohtaisesti vuosina 2014–2016 opetus- ja kulttuuriministeriön kesäkuussa 2013 tekemien päätösten mukaisesti. Tarjontaa supistetaan Itä-, Pohjois- ja Väli-Suomessa sekä Pohjanmaalla. Tavoitteena on hallittu koulutustarjonnan sopeuttaminen ja uudelleen kohdentaminen siten, että ammatillisen koulutuksen järjestämisen edellytykset ja koulutuksen saavutettavuus voidaan turvata.

Työvoimakoulutuksen hankintayksiköt (ELY-keskukset) suunnittelevat ja hankkivat ammatillista työvoimakoulutusta valtakunnalliseen ja alueelliseen työvoima- ja osaamistarpeita kuvaavaan ennakointitietoon pohjautuen. Maaseudun ammattien työvoiman koulutustarpeet on alueilla huomioitu hyvin järjestetyssä työvoimakoulutuksessa (esim. maataloustyöntekijän ja metsä-alan työn koulutus). Työvoimakoulutusta on toteutettu myös haja-asutusalueilla (esim. lähihoitajan perustutkinto), missä ei ole oppilaitoksia. Joillakin alueilla mahdollisuudet työvoimakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi ovat olleet rajalliset puuttuvan rahoituksen vuoksi. Maakuntaohjelmissa korostetaan oppilaitosten työelämäyhteyksien kehittämistä ja koulutuksen vastaavuutta alueen työvoimatarpeisiin nähden. ELY-keskuksissa seurataan jatkuvasti työvoiman kysyntää ja tarjontaa, jotta työvoimapolitiittinen koulutus on oikein suunnattua.

Alennetaan kynnystä työllistämiseen kehittämällä yritys- ja työllistämistukijärjestelmää. Mahdollistetaan joustava ja samanaikainen työllistyminen erilaisissa rooleissa. (22)

Yritysneuvojien osaamista on kohotettu merkittävästi kouluttamalla henkilökuntaa viime vuosina. Maakuntaohjelmissa on huomioitu mm. eläkeläiset maakunnan voimavarana ja työelämässä mukana olevana ryhmänä. Esimerkiksi Uudellamaalla on suunnitteilla hankkeita eläkeikäisten yrittäjyyden edistämiseksi. Nuorten työttömyystilanteeseen pyritään reagoimaan mahdollisimman nopeasti ja monipuolisin toimenpitein. Korkeakouluissa on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti opiskelijalähtöiset yrittäjyysprosessit, joista yhtenä esimerkkinä on Aalto yliopiston Start-up Sauna. TE-toimiston myöntämällä starttirahalla on edistetty työttömien ja ei-työttömien alkavaa yritystoimintaa. Starttirahaa on joillakin alueilla myönnetty enemmän ei-työttömille kuin työttömille. Paltamon Työvoimakokeilun rahoitus ja toteutus vv. 2009-2013 Kainuun kehittämisrahan kautta paransi Kainuussa Paltamon työttömyystilanne merkittävästi, tomonet työttömät terveystarkastusten piiriin sekä anto useille hankkeeseen osallistuneelle valmiuksia työllistyä jatkossa, kokeilun päätettyä. Kokeilun päätteeksi osa työvoimakeskuksessa työllistyneistä perusti oman yrityksen ja näin työllistivät itsensä.

Lisätään erilaisia joustavia koulutusmuotoja ja oppisopimuskoulutusta tukemaan yrityksiä kouluttamaan osaavaa työvoimaa itselleen. (23)

Työpaikalla tapahtuvan opiskelun/oppimisen kehittämistavoitteiden toteuttamiseksi ja nuorten oppisopimuskoulutuksen laajentamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö asetti keväällä 2013 työryhmän, jonka toimikausi päättyy 31.12.2014. Työryhmän tehtävänä on valmistella esitykset nuorten oppisopimuskoulutuksen lisäämiseksi, oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen koulutuksen yhdistävien koulutusmallien kehittämiseksi sekä kehittää oppisopimuskoulutuksen rinnalle nuorille suunnattuna, joustavasti koulutusta ja työtä yhdistävää mallia. Työryhmän kevään esityksen mukaisesti hallitus myönsi kevään 2013 kehysriihessä lisäpanostusta oppisopimuskoulutuksen ja työssä oppimisen kehittämiseen vuosille 2014–2015 yhteensä 17,8 miljoonaa euroa ja vuosille 2016–2017 yhteensä 22,7 miljoonaa euroa.

Lisäksi kokeillaan joustavaa siirtymistä oppilaitosmuotoisesta ammatillisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen, monipuolistetaan työssä oppimisen toteutustapoja koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyössä. Myös työpaikalla tapahtuvaa opiskelua kehitetään.

Edistetään etätöiden lisääntymistä ja uudenlaista näkökulmaa etätöihin tukemalla erilaisten mallien käyttöönottoa. (24)

Vastauksissa tuotiin esille, että on tärkeä kehittää sellaisia teknisiä ratkaisuja ja työyhteisöjen valmiuksia, jotka mahdollistavat etätöiden tehokkaan soveltamisen. Parin viime vuosikymmenen kokemukset ovat selvästi osoittaneet, että etätö ei tule nykyisillä toimintamalleilla yleistyämään dramaattisesti lähitulevaisuudessa. Työnvälityspalveluissa esim. sähköisessä työnvälityspalvelussa tulisi entistä selvemmin ilmaista tarjolla olevien työtehtävien etänä tekemisen mahdollisuuksista.

Työvoima- ja maahanmuuttopolitiikassa otetaan huomioon maaseudun erityispiirteet, kuten kausityövoiman tarve. Edistetään maahanmuuttajien sijoittumista ja työllistymistä maaseutumaisille alueille aktiivisilla kotouttamistoimenpiteillä. (25)

Työvoiman maahanmuuton ESR-projektien kautta on rekrytoitu mm. kausi- ja maataloustyöntekijöitä. Kehitetyt toimintamallit ja käytännöt tullaan levittämään ja juurruttamaan. Työperusteisen maahanmuuton ennakointityö on käynnistetty, ja sitä on tarkoitus edelleen kehittää. Työvoima- ja maahanmuuttopolitiikassa aihe ei ole toistaiseksi noussut omaksi teemakseen. TEM:llä on käynnissä selvitys ulkomaisten metsämarjanpoimijoiden tilanteesta. Kehittämisehdotukset on määrä esittää helmikuun 2014 loppuun mennessä.

Alueilla on järjestetty useita maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyviä info- ja koulutustilaisuuksia sekä tuettu kuntia pakolaisten vastaanotossa yhdessä maahanmuuttohankkeiden ja TE-toimiston kanssa. Etelä-Pohjanmaalla on nimetty maahanmuuttajayhdyshenkilöt jokaisessa kunnassa. ELY-keskukset seuraavat kuntien toimintaa, että kunnat tukevat maahanmuuttajia niillä kotouttamistoimenpiteillä, jotka heille kuuluvat. Kaakkois-Suomen ELY-keskus on asettanut ELY-keskuksen neuvottelukunnan jaostoksi maahanmuuttojaoston, jonka tehtävänä on tukea eri toimijoiden välistä yhteistyötä alueella ja sitä kautta myös parantaa työllistymistä myös maaseutumaisilla alueilla. ELY-keskus hankkii työnhakijoina olevien maahanmuuttajien käyttöön eri palveluita asiakkaiden tarpeiden mukaan kuten esimerkiksi kotoutuskoulutusta ja ammatillista koulutusta.

3. Harvaan asutun maaseudun erityispiirteet tunnustetaan

Selvitetään ja otetaan käyttöön harvaan asutun maaseudun erityiset haasteet huomioonottavia yhteiskunnallisia keinoja palveluiden järjestämiseksi ja yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. (26)

Valtioneuvosto on vuosien 2014–2017 valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä päättänyt jatkaa alueellista kuljetustukea. Tuki suunnataan harvaan asuttujen alueiden pk-yritysten tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseen. 1.7.2014 voimaan tulevaksi tarkoitetun lain valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi mukaista yrityksen kehittämisavustusta tullaan suuntaamaan myös harvaan asutulla maaseudulla toimivien yritysten hankkeisiin. Lain mukainen rahoitus on tarkoitus sisällyttää kauden 2014–2020 EU-rakennerahasto-ohjelman toimenpidevalikoimaan.

Valtionosuusperusteissa on nykyisin kuntien erilaisia olosuhdetekijöitä huomioivia määräytymisperusteita. Käynnissä olevassa valtionosuusjärjestelmän uudistamisessa huomioidaan edelleen kuntien erilaiset olosuhteet ja palvelutarpeet. Uudistustyössä tavoitteena on selkeä ja hallittu kokonaisuus.

Huolehditaan siitä, että viranomaisten turvallisuuspalvelujen ohella on käytettävissä nopeita vapaaehtoisorganisaatioiden palveluja mm. onnet-

tomuuksien yhteydessä. (27)

Maaseudun kehittämisohjelmasta on rahoitettu arjen turvallisuutta edistäviä hankkeita, joilla on luotu mm. kyläkohtaisia eri sektorit yhdistäviä malleja haja-asutusalueen turvallisuusratkaisuihin sekä lisätty maaseudun asukkaiden, yritysten, asiakkaiden ja matkailijoiden arjen turvallisuutta ja autettu toimijoita omaehtoisuuteen ja -aloitteellisuuteen turva-asioissa. Itä-Suomen aluehallintovirastolla on eri yhteistyötahoista koostuva sisäisen turvallisuuden ryhmä, joka on järjestänyt sisäisen turvallisuuden tilaisuuksia sekä valtion että yksityisten ja järjestöjen edustajille eri toimijoiden yhteistyön tehostamiseksi. Lapin sisäisen turvallisuuden toimeenpanosuunnitelman 2012–2015 toimenpiteiden mukaan tehostetaan vapaaehtoisten saatavuutta viranomaisten tueksi erilaisissa arjen turvallisuutta horjuttavissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa sekä hyödynnetään vapaaehtoisten osaamista erityisesti etsintä, ensihuolto- ja henkisen tuen toiminnoissa liittämällä Vapaaehtoisen Pelastuspalvelun (VAPEPA) järjestöjen resurssi (50 jäsenjärjestöä) Lapin kuntien ja viranomaisorganisaatioon VAPEPA:n hälytys- ja koordinaatiojärjestelmän kautta.

4. Maaseudun ja alueellisen kehittämisen edellytyksiä vahvistetaan

Maaseutuvaikutusten arviointi palvelu- ja työllistämistoimintaa harjoittavien järjestöjen palkkatuen perusteiden (de minimis) uudelleen tarkastelussa (28)

TEM ei ole raportoinut tietoa toteumasta.

Kansalaisten oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin paikallisella tasolla (29)

Kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelussa on huomioitu osallistumis- ja vaikuttamismäkökulmat. Luonnos hallituksen esitykseksi on määrä valmistua 15.4.2014, minkä jälkeen siitä järjestetään lausuntokierros. Tarkoituksena on antaa hallituksen esitys kuntalaiksi syysistuntokaudella 2014. Demokratian osalta tavoitteina ovat edustuksellisen järjestelmän toimivuuden ja houkuttelevuuden vahvistaminen, alueellisen vaikuttamisen turvaaminen, kuntalaisten ja päätöksentekijöiden vuorovaikutuksen lisääminen, monipuolisten osallistumiskeinojen ja -rakenteiden turvaaminen sekä suoran demokratian ajantasaistaminen ja vahvistaminen.

Kansalaislähtöisten kylä- ja kaupunginosasuunnitelmien kytkeminen osaksi kunnan budjetti- ja suunnitteluprosessia (30)

Asiaa on edistetty nostamalla se aluetason ohjelmiin sekä toteuttamalla paikallistasolla hankkeita. Asiaa on myös edistetty laatimalla ja toteuttamalla kyläsuunnitelmia ja laatimalla kyläyleiskaavoja. Kajaanissa koko kaupungin alueen kattava kylä- ja kaupunginosaohjelma on yksi kolmesta kaupungin toimintasuunnitelmaan sisällytetyistä ja budjettia vahvasti ohjaavista ohjelmista.

Kylätoiminnan vahvistaminen (31)

Asiaa on edistetty mm. palkkaamalla paikoin hankevaroin seudullisia kyläasiamiehiä maakunnallisen kyläasiamiehen lisäksi sekä aktivoimalla kyliä ja ottamalla ne huomioon kunnan toiminnassa. Kylätoiminnan valtionapu on pysynyt viime vuodet samalla tasolla.

Paikallisen kehittämisen toimintatapojen kehittäminen, jotka edistävät järjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja kolmannen sektorin osallistumista sekä yksinkertaistavat hallintoa ja lisäävät tuottavuutta (32)

YTR:n Paikallisen kehittämisen teemaryhmä sekä Koheesio 2014+ -työryhmän Paikallisen kehittämisen alatyöryhmä työstivät vuoden 2012 aikana ehdotuksen siitä, että paikallinen kehittäminen tulee levittää koko maahan ja kaikille alueille paikallisiin strategioihin ja yhteisölähtöisyyteen (Leader-toimintatapa) perustuen. TEM rakennerahastoista vastuullisena ministeriönä ei tehnyt asiasta linjausta maakuntien liitoille eikä vienyt asiaa poliittiseen käsittelyyn. Komission esittämä kaikkien rahastojen rahoittama monirahastoinen yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen (Community led local development, CLLD) ei toteudu Suomessa kattavasti, vaan ainoastaan maaseutu- sekä meri- ja kalatalousrahastoissa (Leader-ryhmien ja kalatalousryhmien kautta). Rakennerahasto-ohjelma mahdollistaa kansalaislähtöisen kehittämisen kaupungeissa ja maakunnissa rakennetaan ja kehitetään erilaisia kansalaistoimijalähtöisiä menettelytapoja rakennerahastotoimintaan. Paikoin Leader-tyyppinen kansalaistoiminta ja -vaikuttaminen ovat leviämässä myös kaupunkiin.

Paikallinen kehittäminen on tavoitteellisesti mukana monissa maakunnallisissa kehittämisstrategioissa, -ohjelmissa ja -suunnitelmissa. Leader-ryhmien paikallisissa kehittämisstrategioissa kaudelle 2014-2020 on huomioitu monirahastoinen paikallinen kehittäminen. Asiaa on edistetty myös tiivistämällä ELY-keskusten ja Leader-ryhmien yhteistyötä.

Toimenpidettä on toteutettu erilaisten hankkeiden kautta. Maakunnallisten kyläyhdistysten hankkeissa on kehitetty uusia toimitapoja erilaisen yhteistyön tekemiselle, jossa kolmas sektori on mukana. Valtakunnallisessa Kylien Businesskeissit -hankkeessa on kehitetty uudenlaista tapaa tuottaa paikallisesti palveluja, joissa kolmannen sektorin toimijoilla on vahva rooli, ja joka perustuu paikalliseen kumppanuuteen.

Uudellamaalla on myönnetty EAKR-rahoitusta Yhteistyöstä voimaa järjestötoimintaan ja lähidemokratiaan -hankkeelle, jossa tuotetaan tietoa paikallisesti ja alueellisesti toimivien järjestöjen vaikuttamistyöstä sekä parannetaan järjestöjen mahdollisuuksia toimia lähidemokratian vaikuttajina järjestämällä niiden osaamistarpeita vastaavaa koulutusta. Uudellamaalla ESR-rahoitusta on myönnetty paikallisen kehittämisen muotojen kehittämiseen. Keski-Suomessa ESR-rahoituksella on toteutettu Väliittäjä-hanke, jonka osa-hankkeita ovat toteuttaneet kolmannen sektorin toimijat eri puolilla maakuntaa. Väliytömarkkinahankkeita koordinoiva KEVÄT-hanke on järjestänyt kolmannen sektorin toimijoille koulutusta ja verkostotapahtumia. Kainuussa tuetaan PALKE-hankkeen kautta paikallisen kumppanuuden työtavan edistämistä. Lisäksi Kainuussa Kainuun sote –kuntayhtymä suunnittelee yhä enemmän tuottamiaan terveydenhuollon palveluja alueen asiakkaiden, kehittäjäasiakkaiden sekä kehittä-

jäkylien kanssa yhdessä.

Paikallisten toimintaryhmien kokonaisrahoituksen suhteuttaminen toiminnan vaikuttavuuteen ja toimintarahaa myöntäminen kerralla koko ohjelmakaudeksi (33)

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman alustava rahoitussuunnitelma hyväksyttiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 11.12.2013. Sen mukaan Leader-toimintatavalle osoitetaan 300 miljoonaa euroa julkista rahoitusta, mikä on hieman enemmän kuin ohjelmakaudella 2007-2013. Ohjelma on valtioneuvostossa hyväksyttävänä maaliskuussa 2014. Toimintarahaa koskevan valtioneuvoston asetuksen valmistelussa ja toimeenpanon järjestämisessä.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän toimintamallin kirjaaminen aluekehityslakiin (34)

Tammikuussa 2014 astui voimaan uusi laki alueiden kehittämisestä ja rakennusrahastotoiminnan hallinnoinnista. Lain 16 §:n mukaan ”aluepoliittisesti merkittävien kokonaisuusien valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä ennakkointia, seuranta ja arviointia varten voidaan asettaa yhteistyöryhmiä.”

Kansallisen maaseutupoliittisen järjestelmän kehittämisen jatkaminen kaikilla toiminnan tasoilla siten, että yhteiskunnan kolme sektoria osallistuvat ja sitoutuvat maaseudun kehittämiseen nykyistä paremmin (35)

Valtioneuvosto asetti heinäkuussa 2013 maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän jatkokaudelle vuoden 2015 loppuun saakka. YTR:n yhdeksi tehtäväksi määriteltiin ”maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen rakenteiden ja toimintatapojen kehittäminen verkostomaiseen toimintaan ja kumppanuuteen perustuen ja tukemaan paikkaperusteista politiikkaa”. Tätä työtä on tehty YTR:ssä ja sen sihteeristössä jäsenorganisaatioiden kesken ja yhteiskunnan kolmen sektorin kytkeminen maaseudun kehittämiseen on ollut keskeinen lähtökohta.

Maakuntatasolla on käyty keskustelua siitä, että maaseudun kehittämissasiat kytkettäisiin jatkossa tiiviimmin mukaan maakunnan yhteistyöryhmän toimintaan, joka koostuu kuntaedustajista, valtioedustajista ja sosiaalipartnereista. Paikoin maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujohtajan toimintaa on kehitetty laajan maaseutupolitiikan suuntaan ja maaseutupoliittista toimintatapaa pyritään vahvistamaan.

Maaseutupolitiikan ja sen rakenteiden kehittäminen kansallisin ja EU-osarahoitteisin välinein toteutettavana kokonaisuutena. Maaseutu-, kaupunki- ja saaristopolitiikan sekä aluepolitiikan yhteyden tiivistäminen kansallisella ja alueellisella tasolla. (36)

Maaseutupolitiikan rakenteita on kehitetty YTR:ssä ja sen sihteeristössä jäsenorganisaatioiden kesken. Kansallisen ja EU-osarahoitteisen maaseutupolitiikan valmistelun yhteyttä on tiivistetty mm. ohjelmavalmisteluissa ja valtakunnallisessa hanketoiminnassa, tavoitteena kehittämisto-

menpiteiden parempi yhteensovittaminen.

Maaseutu-, kaupunki- ja saaristopolitiikan sekä aluepolitiikan yhteyttä on kansallisella tasolla tiivistetty lisäämällä yhteistyötä ja koordinoitua em. politiikkalohkojen kesken. Alueellisella tasolla yhteensovittamista on tehty ja tiivistetty mm. strategioissa ja ohjelmissa sekä niiden valmistelussa, maakunnan yhteistyöryhmien ja niiden alaisten maaseutujaostojen toiminnassa sekä ELY-keskusten ja maakunnan liittojen toiminnan organisoimisessa, tavoitteena koordinaation ja synergian lisääminen sekä maakunnan kehittäminen kokonaisuutena.

Maaseutuvaikutusten arvioinnin liittäminen osaksi kuntaliitosselvityksiä ja liittymissopimuksia sekä yhteistoiminta-alueiden valmistelua. Tiedon leviättäminen hyvistä toimintatavoista, koulutuksen järjestäminen sekä menetelmän kehittäminen. (37)

Kuntaliitto suosittelee maaseutuvaikutusten arviointia toimenpiteessä mainituissa tilanteissa. YTR ja Kuntaliitto ovat laatineet yhdessä suunnitelman maaseutuvaikutusten arvioinnin koulutus-, ohjeistus- ja neuvontatarpeisiin vastaamiseksi. Osana suunnitelman toteuttamista on järjestetty tilaisuuksia eri puolilla Suomea. Maaseutuvaikutusten arvioinnin menetelmän kehittämisen tueksi on saatu tietoa ja suosituksia käytännön kokeiluista ja hankkeista.

Valtiovarainministeriön mukaan yhdistymistä koskevien esitysten ja niihin liittyvien selvitysten tai yhdistymissopimusten sisällöstä ei ole tarkoituksenmukaista säätää lailla tai asetuksilla nykyistä tarkemmin. Selvityksessä tulee lain mukaan jo olla yksityiskohtainen arvio yhdistymisen eduista ja haitoista. Tässä arvioissa on tarpeen ottaa huomioon kaikki tarkoituksenmukaiset näkökulmat. Maaseutuvaikutusten arviointi lisää informaatiota ja osaltaan voi parantaa liitosselvityksen laatua. Maaseutuvaikutusten arviointiin on hyvä kannustaa informaatio-ohjauksen avulla. Kuntaliitossopimuksissa puolestaan on varottava tekemästä liian yksityiskohtaisia tai pitkälle ulottuvia sitoumuksia, joiden toteuttaminen kunnan taloudellisen tai väestöllisen kehityksen muuttuessa ennakoimattomalla tavalla, vaikeuttaa kunnan järjestämisvastuulla olevien palvelujen kehittämistä asukkaiden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Maaseutuvaikutusten arvioinnin ottaminen osaksi päätöksenteon valmistelua ja toteuttamista eri tasoilla. (38)

Maaseutuvaikutusten arviointia ei ole käytetty systemaattisesti, mutta maaseudun erityispiirteet ja vaikutukset maaseutuun on pyritty ottamaan huomioon muutoin, esimerkiksi osana muita vaikutusten arviointeja. Asiaa on edistetty eri tavoin.

Joissakin maakunnissa maaseutuvaikutusten arviointi on osa strategioiden, suunnitelmien ja ohjelmien laatimista ja arvioinnin tekemiseen osallistuu useat tahot.

Tarpeita vastaavien resurssien varmistaminen maaseudun kehittämistoimiiin (alueilla ja paikallisesti) EU-ohjelmissa kaudella 2014-2020 (39)

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaluonnoksen alustava rahoitussuunnitelma hyväksyttiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 11.12.2013. Ohjelman koko rahoituskehys vastaa reaalisesti edellisen kauden kehystä ja siitä alueellisten ja paikallisten toimien indikaatiivinen kehys on 921 miljoonaa euroa, eli noin 16 % koko ohjelman kehyksestä. Edellisellä kaudella osuus on ollut noin 13 %. Seurannan mukaan kielteisiä päätöksiä on edellisellä kaudella tehty vähän ja varat ovat riittäneet koko kaudelle. Uudistumistarpeiden näkökulmasta alkavan kauden rahoituksen taso ei kuitenkaan välttämättä ole riittävä. Ongelmana tulee kaudella 2014-2020 olemaan se, että rakennerahastojen (EAKR, ESR) varojen merkittävää leikkausta ei ole kompensoitu kansallisilla varoilla ja niiden osuus maaseudun kehittämisessä tulee vähenemään.

Aluetasolla on vaikutettu tarvittavien resurssien saamiseksi maakuntiin ja tehty perustellut määrärahaesitykset. Huolta aiheuttaa se, miten ELY-keskuksiin kohdistuvat tehostamisvaatimukset vaikuttavat maaseudun kehittämistoimiin tarvittaviin resursseihin. Tämä vaikuttaa väistämättä ohjelman toteutuksen kannalta tärkeisiin tuki-, neuvonta- ja aktivointiresursseihin."

12) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 13.1.2015 antaneet Kainuun ELY-keskuk-selle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO HYRYNSALMEN LUMIVAARAN TUULIVOIMAPUISTON YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA
Kainuun ELY-keskus on pyytänyt mm. Kainuun liitolta lausuntoa Lumivaaralle suunnitteilla olevan Prokon Wind Energy Finland Oy:n tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta.

Kainuun ELY-keskus toimii Lumivaaran tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteysviranomaisena. Hankkeesta vastaa Prokon Wind Energy Finland Oy ja ympäristövaikutusten arvioinnin konsulttina toimii FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy.

YVA-menettelyn tarkoituksena on vähentää hankkeen haitallisia vaikutuksia, edistää kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja lisätä tietoa päätöksenteon tueksi. Arviointiselostuksessa määritellään muun muassa arvioitavien hankevaihtoehtojen ympäristövaikutukset ja niiden merkittävyys sekä arvioitujen vaihtoehtojen vertailu.

Prokon suunnittelee Hyrynsalmen Lumivaaran itärinteelle Määtänkuljun alueelle tuulivoimapuistoa. Tuulivoimapuistoa suunnitellaan enintään 10:lle 2–5 MW:n tuulivoimalaitokselle, joiden nimellisteho on enintään noin 50 MW.

Arviointiohjelman mukaan lähimpiin lomarakennuksiin on yli kahden kilometrin etäisyys lähimmistä suunnitelluista tuulivoimaloista. Lähin vakituinen asutus sijaitsee alueen pohjoispuolella hieman yli kilometrin etäisyydellä lähimmästä suunnitellusta tuulivoimalasta.

Kainuussa on vireillä lukuisia tuulivoimahankkeita. Näillä hankkeilla voi

olla yhteisvaikutuksia Lumivaaran tuulivoimapuistohankkeen kanssa. Lähin tuulivoimapuistohanke sijaitsee ko. tuulivoimahankkeen vieressä Lumivaaran alueella.

Hankkeen YVA -menettelyn arvioidaan valmistuvan vuonna 2015. Osa-yleiskaavan arvioidaan valmistuvan vuonna 2015. Hankkeen rakentamisen arvioidaan toteutuvan vuosina 2015–2016 ja tuulivoimapuiston kausittaisen käytön alkavan vuonna 2016.

Hyrnsalmen kunnanhallitus on saattanut vireille Lumivaaran alueen tuulivoimayleiskaavan laatimisen 4.6.2013.

Arvioitavat vaihtoehdot

YVA -menettelyssä tarkastellaan kahta alustavaa tuulivoimapuiston toteutusvaihtoehtoa, jotka eroavat rakennettavien tuulivoimaloiden lukumäärän osalta sekä ns. nollavaihtoehtoa, jossa tuulivoimapuistoa ei toteutettaisi. YVA-menettelyssä tutkitaan kahta voimajohdon reittivaihtoehtoa kantaverkkoon liittymiseksi.

VE O Tuulivoimalat

Uusia tuulivoimaloita ei toteuteta, vastaava sähkömäärä tuotetaan muilla keinoilla.

VE 1 Tuulivoimalat

Rakennetaan Lumivaaran alueelle 8 tuulivoimalaa, joiden napakorkeus on noin 110–165 metriä ja yksikköteho 2–5 MW. Tuulivoimaloiden napakorkeus on noin 110–165 m ja roottori 110–130 m, jolloin kokonaiskorkeus on enintään 230 m.

VE 2 Tuulivoimalat

Rakennetaan Lumivaaran alueelle 10 tuulivoimalaa, joiden napakorkeus on noin 110–165 metriä ja yksikköteho 2–5 MW. Tuulivoimaloiden napakorkeus on noin 110–165 m ja roottori 110–130 m, jolloin kokonaiskorkeus on enintään 230 m.

Sähkönsiirto

VE A Tuulivoimapuistossa tuotettu sähkö liitetään maakaapelilla uudelle rakennettavalle sähköasemalle hankealueen koillispuolelle. Sähköasemalta on liittymä olemassa olevaan Loiste Sähköverkot Oy:n Seitenoikea-Puolanka 110 kV voimajohtoon.

VE B Hankealueelle rakennetaan uusi sähköasema. Hankealueelta rakennetaan uusi 110 kV ilmajohto Fingrid Oyj:n omistamalle Seitenoikean sähköasemalle. Rakennettava voimajohto sijoittuu olemassa olevan Seitenoikea-Puolanka 110 kV voimajohdon rinnalle. Ilmajohdon pituus on noin 12 kilometriä.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Kainuun maakuntavaltuuston 16.6.2014 hyväksymässä Kainuun maakuntasuunnitelmassa ja -ohjelmassa (Kainuu-ohjelma. ”Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu.”) tavoitteena on kehittää Kainuusta energiaosava ja ilmastovastuullinen kestävä kehityksen maakunta, jossa myös vähähiilisyys toteutuu. Suunniteltu tuulivoimahanke vastaa osaltaan Kai-

nuu-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin.

Lumivaaran tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on esitetty selkeästi tehdyt selvitykset ja arvioidut vaikutukset. Arviointiselostuksessa on otettu huomioon pääosin valtioneuvostossa vuonna 2009 vahvistetun Kainuun maakuntakaava 2020:n merkinnät ja määräykset sekä Kainuun liiton 17.4.2014 hankkeen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa esitetyt asiat.

Arviointiselostuksen kohtaa 7.4.2. Maakuntakaava esitetään täydennettäväksi maakuntakaavan M-aluetta koskevalla suunnittelumääräyksellä. Tarkennuksena kohtaan 7.4.2. Maakuntakaava todetaan, että Kainuun maakuntavaltuusto on hyväksynyt Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan 1.12.2014. Kohdassa 7.4.5 Muut maankäyttösuunnitelmat ja selvitykset on tuotu esille Kainuun maakuntasuunnitelma 2025. Kainuun maakuntavaltuusto on hyväksynyt uuden maakuntasuunnitelman 2035 ja -ohjelman (Kainuu-ohjelma. ”Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu.”) 16.6.2014.

Voimassa olevassa valtioneuvostossa vuonna 2009 vahvistetussa Kainuun maakuntakaava 2020:ssä ei ole käsitelty tuulivoimaa asiakokonaisuutena, eikä ole osoitettu tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Kainuun maakuntavaltuusto on tehnyt 25.3.2013 päätöksen käynnistää Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan laatimisen. Kainuussa on toteutettu yhteistyössä viiden muun maakunnan kanssa Sisä-Suomen tuulivoimaselvitys (2011) sekä sitä tarkentava Kainuuta koskeva Kainuun maakuntakaavan tuulivoimaselvityksen täydennys (2013). Kainuun liiton 17.4.2014 suunnitellun hankkeen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa on todettu virheellisesti, että Lumivaaran alue kuuluu täydennysselvityksessä heikosti tuulivoimatuotantoon soveltuviin alueisiin. Täydennysselvityksen mukaan Lumivaaran alue on mahdollisesti sopiva seudullisesti merkittävään tuulivoimatuotantoon.

Ympäristöministeriön Tuulivoimarakentamisen suunnittelu -ohjeen (4/2012) mukaan alueiden olosuhteiden erilaisuus huomioon ottaen pääsääntöisesti vähintään 8–10 tuulivoimalan kokoisilla tuulivoima-alueilla on yleensä seudullista merkitystä. Seudullisesti merkittävän potentiaalisen tuulivoimatuotantoalueen rajaksi Kainuussa on määriteltävä luonnosvaiheessa olevassa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa pääsääntöisesti 10 tuulivoimalaa lukuun ottamatta Oulujärven ranta-aluetta, jossa seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotantoalueen koon alaraja on 5 tuulivoimalaa. Lumivaaralle on suunnitteilla Prokonin tuulivoimahankkeen ohella viereinen Otsotuuli Oy:n tuulivoimahanke. Nämä kaksi tuulivoima-aluetta muodostavat yhteisvaikutuksiltaan seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotannon alueen.

Suunnitellun hankkeen arviointiselostuksen kohdassa 7.5.3 Tuulivoimapuiston käytönaikaiset vaikutukset todetaan, että hankealue sijoittuu viereillä olevan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaehdotuksessa osoitetuille tuulivoimarakentamiselle soveltuvalla alueella. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaehdotusta ei ole vielä laadittu vaan tuulivoimamaakuntakaavaluonnos on ollut nähtävillä 11.8.–12.9.2014. Seuraavassa vaiheessa luonnoksesta saadut lausunnot käsitellään, niistä annetaan vastineet ja

tehdään mahdolliset muutokset ja lisäselvitykset ennen maakuntakaavaehdotuksen laadintaa ja nähtäville asettamista. Suunniteltu hankealue sijoittuu Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa esitettyihin tuulivoimaloiden alueisiin.

Kainuun liitolla ei ole muuta huomautettavaa hankkeen arviointiselostuksesta."

13) Maakuntajohtaja Pentti Malinen on 12.1.2015 antanut Työ- ja elinkeinoministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Kannanotto hallituksen esitykseen laiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta (TEM/2481/03.01.01/2014)

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan pohjalta työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi laiksi uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoja asiasta eri sidosryhmiltä.

Maakunnan liitot eivät ole olleet lausuntopyynnön kohteina. Asia kuitenkin hyvin tärkeä maakuntien ja aluekehityksen näkökulmasta, sillä biotalouden edistämiseksi, johon bioenergian käyttö keskeisesti kuuluu, voidaan laajasti ja tehokkaasti vahvistaa koko Suomessa talouskasvun edellytyksiä. *Kainuun liitto näin ollen haluaa antaa asiasta seuraavan kannanottonsa:*

Hallituksen tavoitteena on nostaa kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä erityisesti suhteessa kivihiiileen ottaen samalla huomioon metsäteollisuuden raaka-aineen saatavuus. Tämä tavoite on Kainuun liiton mielestä erittäin tärkeä ja kiireellinen. Talouspoliittinen ministerivaliokunta on myös puoltanut kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä parantavia toimia ensi vuoden talousarvioesitykseen.

Lausunnolla olevassa luonnoksessa lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että metsähakkeella tuotetusta sähköstä maksettaisiin tuotantotuki täysimääräisesti, jos metsähake ei ole valmistettu laissa määritellyltä järeän puun hakkuukohteelta saaduista korkeamman jalostusasteen tuotantoon soveltuvista rungonosista. Tällaisista rungonosista valmistetulla metsähakkeella tuotetusta sähköstä maksettava tuki alennettaisiin puoleen.

Kainuun liiton mielestä ehdotettu tuki on tarpeellinen ja oikean suuntainen keinona parantaa metsähakkeen kilpailukykyä. Tuen määrässä tulisi kuitenkin ottaa paremmin huomioon kivihiiileen maailman markkinahinta. Metsäenergian käytön edistäminen tapauksissa, joissa se on peräisin pienituottoisista harvennuskohteista, tarvitsee riittävää tukea ollakseen kannattava vaihtoehto.

Lakiehdotus ei tällaisenaan ole Kainuun liiton mielestä riittävä takamaan sille asetetut poliittiset tavoitteet. Perustelemme ja tarkennamme

tätä näkemystä seuraavasti:

Lakiehdotuksessa käsitellään kotimaisia polttoaineita (metsähake – turve) toistensa kilpailijoina, jolloin kivihiilen halpenemista ei ole riittävästi huomioitu. Kivihiili on näin syrjäyttänyt monin paikoin kotimaiset polttoaineet jopa Suomen sisämaan voimalaitoksissa.

Neljän miljoonan kiintokuution metsähakkeen käytön lisäys ja tuen puolitus järeämmissä hankintakohteissa aiheuttaa sen, että korjuu on ulotettava entistä pienituottoisiin kohteisiin. Näissä pienituottoisista kohteista energiapuun hankinta ei korotetullakaan tukitasolla ole kannattavaa.

Suomeen tuodaan voimaloiden ja lämpölaitosten käyttöön runsaasti tuontipuuta eteenkin Venäjältä. Lakiesityksen tulisi tukea kotimaisen energiapuun asemaa myös alueilla, joille tuodaan ulkoa energiakäyttöön järeästä runkopuusta valmistettua metsähaketta ja joilla alueilla ei ole kuitupuulle kysyntää järeämmälle puulle.

Lakiesityksen tarkoituksena on kasvattaa entistä pieniläpimittaisen puun energiakäyttöä. Näissä kohteissa energiapuun korjuukustannukset ovat kuitenkin korkeat, mikä nostaa tuotetun bioenergian (lämmön ja sähkön) hintaa.

Aluepoliittisesta näkökulmasta uusi lakiesitys ei ole tasa-arvoinen. Alueilla, joilla ei ole kuitupuulle muuta kuin energiakäyttöä, esityksessä mainitulle järeähkölle puulle tuotantotuen puolittamista sähkön tuotannossa ei tulisi tehdä. Metsänomistajan näkökulmasta tilanne ei ole reilu, jos osalle hänen puuvarantoaan ei alueella ole kysyntää tai käyttöä edes energian tuotantoon. Lakiehdotus vähentää järeämmän ainespuun hankintaa alueilla, joilla ei ole kuitupuulle muutoinkaan kysyntää. Mikäli kuitupuumitat käyttävää puuta voitaisiin käyttää energiantuotantoon, piristäisi tämä yleisesti eri puutavaralajien hankintaa näillä alueilla.

Alennettu tuotantotuki kaavavilulle metsäbiomassalle hankaloittaisi edelleen suunniteltuja voimalaitoshankkeita. Jatkuvasti vaihteleva energiapolitiikka jopa estää voimalaitosinvestoinnit, kun polttoaineen hankinnan tukemisesta ei ole varmuutta riittävän pitkäksi aikaa.

Tulevaisuuden biopolttoaineiden, joiden jalostusaste on hyvin korkea, raaka-aineiden hankintaa pitää tukea korkealla tukitasolla. Niiden tuotantoprosessit eivät kaikilta osiltaan toistaiseksi ole riittävän kilpailukykyisiä, jotta ne pystyisivät kilpailemaan fossiilisten polttoaineiden kanssa.

Mekaanisen metsäteollisuuden sivutuotteen eivät ole tuenpiirissä. Soveltuvien osin myös nämä biopolttoaineet tulisi olla tuen piirissä. Useissa maissa myös nämä puupolttoaineet ovat tuettuja. Kun globaalit mekaanisen metsäteollisuuden yritykset kilpailevat samoilla markkinoilla, kilpailuasetelma ole reilu suomalaisten yritysten kannalta.

Pohjoisessa Suomessa on polttoaineista ylitarjontaa. Nykyisellään muuttuva sähköntuotannon tuki vääristää kilpailua polttoainemarkkinoilla. Metsätaloudelle suurimmat tulot tuottava mekaaninen teollisuus joutuu maksumieheksi tässä metsätalouden kannalta muutoin hyvässä asiassa.

Muuttuvan sähköntuotannon tuen piiriin tulee saada mekaanisen metsäteollisuuden sivutuotteet, tai nykyinen kilpailulain vastainen tilanne tulee muutoin kompensoida sahateollisuudelle."

14) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 15.1.2015 antaneet Liikennevirastolle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO RATASUUNNITELMASTA YLIVIESKA-IISALMI-KONTIOMÄKI TOIMINNALLISUUDEN PARANTAMINEN

Liikennevirasto on laatinut ratalain (110/2007) mukaisen ratasuunnitelman Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki toiminnallisuuden parantaminen ja on pyytänyt ratalain 22 §:n mukaisesti lausuntoa suunnitelmasta mm. Kainuun liitolta.

Ratahankkeen yleissuunnitelma valmistui tammikuussa 2012 ja se perustui vuonna 2009 valmistuneeseen tarveselvitykseen. Yleissuunnitelman laatimisen yhteydessä tehtiin myös hankearviointi. Yleissuunnitelman pohjalta on laadittu syyskuussa 2014 valmistunut ratasuunnitelma. Ratasuunnitelman laatimisen kuluessa on suunnittelun lähtökohtiin tullut muutoksia junapituuksien ja liikennepaikkojen määrän osalta. Nämä asiat ovat vaikutuksineen olleet kuitenkin sellaisia, jotka kokonaisuudessaan on voitu käsitellä ratasuunnitelmassa. Tästä syystä yleissuunnitelman hallinnollinen käsittely keskeytettiin lokakuussa 2013, eikä Liikennevirasto tehnyt päätöstä jo lausuntokierroksella olleesta yleissuunnitelmasta.

Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki ratasuunnitelma sisältää mm. kahdeksan uutta liikennepaikkaa ja muutoksia neljälle liikennepaikalle, nykyisten liikennepaikkojen parantamista, Kontiomäen ja Ylivieskan suuntien yhdistämisen lisalmen kohdalla kolmioraiteella, Ylivieska-lisalmi radan sähköistyksen ja liikennepaikkojen turvalaitteiden sekä linjan suojustuksen suunnittelun. Kainuuseen Kajaanin kaupungin alueelle on ratasuunnitelmassa esitetty toteutettavaksi Kuluntalahden ja Rasinmäen uudet liikennepaikat (kohtaamisraiteet).

Ratasuunnitelmassa hankkeen keskeisiksi hyödyiksi todetaan liikennöintikustannusten pienentyminen, liikenteen aiheuttamien päästöjen väheneminen ja pääradan toimivuuden paraneminen, kun transitoliikenne voidaan siirtää pois Ylivieskan ja Oulun väliseltä ruuhkaiselta rataosalta.

Mikäli ratahanke toteutuu, lisalmen kolmioraiteen kautta kulkevalle reitille voidaan siirtää nykyisin Oulun kautta kulkeva Vartiuksen rajanylityspaikan ja Kokkolan sataman välinen transitoliikenne (ennuste 2,95 milj. tn/v) sekä Kontiomäen ja Alholman välinen raakapuuliikenne (ennuste 0,43 milj. tn/v). Tällöin rataosan Ylivieska-lisalmi (158 km) liikenne kasvaa noin 4,8 milj. tonniin ja rataosan lisalmi-Kontiomäki (108 km) noin 4,5–5,0 milj. tonniin vuonna 2025. Liikennemäärien ennusteisiin liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuustekijöitä, jotka johtuvat kaivosteollisuuden epäselvistä tulevaisuudennäkymistä ja transitoliikenteen kehityksestä. Myös raakapuuterminaaliverkon muotoutuminen vaikuttaa tavaralii-

kenteeseen raakapuun osalta.

Ratasuunnitelmassa todetaan, että hankkeen yhteiskuntataloudellista kannattavuutta osoittava H/K-suhde on ennustetuilla liikennemäärillä 0,4. Hankearvioinnissa määritettyjen minimi- ja maksimiennusteiden mukainen HK-suhteen vaihteluväli on 0,15–0,47. Hanke ei siten ole kannattava.

Ratasuunnitelman mukaan Ylivieska-lisalmi nykyiset kuljetusvirrat tulevat vähenemään merkittävästi Pyhäsalmen kaivoksen ehtyessä sekä Siilinjärven ja Kokkolan sataman välisten pasutekuljetusten vähentyessä pasutteen vuosituotannon tasolle. Talvivaaran kaivoksen kuljetusten ennustetaan jatkuvan nykyisellä tasolla.

Ratasuunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden kustannusarvio on 116,3 M€ (alv 0 %).

Ratahanke sisältyy valtioneuvoston liikennepoliittiseen selontekoon eduskunnalle ”Kilpailukykyä ja hyvinvointia vastuullisella liikenteellä” (26.3.2012) ja hallituskaudella 2012–2015 aloitettaviin liikennehankkeisiin.

Ratasuunnitelma

Ratasuunnitelma on asiantuntevasti laadittu, sisällöltään selkeä ja havainnollinen sekä antaa hyvät lähtökohdat myöhemmälle rakentamissuunnittelulle.

Kainuun alueelle suunniteltujen uusien liikennepaikkojen toteuttaminen parantaa Savonradan junaliikenteen palvelutasoa ja vähentää tavaraliikenteen liikennöintikustannuksia.

Ratasuunnitelman ratasuunnitelmaselostuksen kohdassa 3.3 Liikenteelliset simuloinnit todetaan, että ”Simulointien perusteella Vartiuksesta Kokkolaan ajettavien pellettijunien ohjaaminen lisalmen kautta ei ole realistinen vaihtoehto radan pystygeometrian vuoksi.” Ratasuunnitelman ja ko. asiakohdan osittainen ristiriitaisuus rataosalla Kontiomäki-lisalmi transitokuljetusten suhteen on tarpeellista tarkistaa ja täydentää, koska pystygeometrian ongelmat ovat ilmeisesti ratkaistavissa käyttämällä lisäveturia junan vetämiseen kuormasuunnassa sekä pidentämällä liikennepaikat 925 metrin mittaisiksi ja lisäämällä pitkien liikennepaikkojen määrää yleissuunnitelmaan verrattuna.

Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki kehittämissvaihtoehtojen hankearviointi

Ratasuunnitelman valmistumisen jälkeen on joulukuussa 2014 julkaistu Liikenneviraston laatima ratayhteyden Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki kehittämissvaihtoehtojen hankearviointi. Hankearvioinnin tavoitteena on ollut hanketta koskevien liikenne-ennusteiden päivittäminen ja vaikutusten arvioinnin ja kannattavuuslaskelman tarkistaminen hankkeen muuttuneita lähtökohtia vastaavaksi. Hankearvioinnin aikana päivitettiin valtakunnallinen rataverkon tavaraliikenne-ennuste. Hankearvioinnin aikana on nousut esille ratasuunnitelman mukaisen hankkeen ohella muita hankevaihtoehtoja, joiden avulla hankkeelle asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

Hankearvioinnin päätelmien mukaan siinä esitetyt hankevaihtoehdot edistävät rautatiekuljetusten kilpailukykyä. Merkittävimmin kilpailukykyä edistävät kuitenkin hankevaihtoehdot, jossa em. ratasuunnitelman lisäksi sähköistetään myös rataosat Pännäinen-Alholma ja Siilinjärvi-Kemira. Hankearviossa laajennetun sähköistyksen sisältämä vaihtoehto, joka ei sisällä transiton siirron mahdollistamia liikennepaikkamuutoksia, nähdään ainoaksi yhteiskuntataloudellisesti kannattavaksi vaihtoehdoksi. Tämän vaihtoehdon investointikustannukset ovat alle puolet ja hyödyt suuremmat kuin ratasuunnitelman mukaisessa vaihtoehdossa. Hankearvioinnin päätelmissä todetaan myös, että hankevaihtoehtoihin sisältyvistä toimenpiteistä pelkästään transitoa palveleviin investointeihin liittyvä taloudellinen riski on selvästi suurin. Toteuttamiskelpoisemmaksi vaihtoehdoksi hankearvioinnissa todetaan vaihtoehto, joka ei sisällä transiton siirron edellyttämiä kehittämisinvestointeja.

Ratasuunnitelmasta Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki toiminnallisuuden parantaminen joulukuussa 2014 valmistunut hankearviointi asettaa ratasuunnitelman yhteiskuntataloudellisesti kannattamattomaksi hankkeeksi verrattuna hankearvioinnin yhteydessä laadittuihin muihin vaihtoehtoihin.

Hankearvioinnissa todetaan, että transiton siirron vuoksi ratakapasiteetin käyttö Ylivieska-lisalmi rataosalla nousisi hyvin korkeaksi johtuen pitkältä Komu-Haapajärvi liikennepaikkaväliltä. Tämä asia voitaneen hoitaa toteuttamalla uusi liikennepaikka ko. välille ja olisi voitu myös ottaa huomioon hankearvioinnissa.

Kainuun liiton näkemyksen mukaan ohjaamalla vaihtoehtoisesti transito- kuljetukset ratayhteydelle Kontiomäki-lisalmi-Ylivieska voidaan välttyä kalliilta ratainvestoinneilta ruuhkaisella Ylivieska-Oulu rataosalla sekä Oulu-Kontiomäki rataosalla. Samalla voidaan myös välttyä tulevaisuudessa todennäköisesti Ouluun tarvittavan kolmioraitteen toteuttamiselta (nyt junien kääntötarve Oulussa) sekä raskaiden transito- kuljetusten aiheuttamilta värähtelyvaikutuksilta radanvarren asutukselle Oulun kaupungissa ja sen lähialueella. Transiton siirron vuoksi Ylivieska-Oulu rataosan ratakapasiteetin käyttöasteen aleneminen puolestaan vaikuttaisi välillisesti koko maan junaliikenteen täsmällisyyden paranemiseen.

Ratasuunnitelma ja hankearviointi

Kainuun liitto toteaa, että laaditusta hankearvioinnista ja siinä laadittujen uusien vaihtoehtojen kustannusvertailusta ei ilmene kokonaisuutena millaiset kehittämistoimenpiteet ratayhteydelle Ylivieska-Oulu-Kontiomäki tarvitaan ja millaiset kustannukset niistä aiheutuvat, mikäli transito- kuljetukset jatkuvat edelleen ja jopa lisääntyvät tällä ratayhteydellä. Osana vaihtoehtojen vertailua on tarpeen tehdä kokonaistarkastelu ja vertailu Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki ja nykyisen transito- kuljetusten reitin Kontiomäki-Oulu-Ylivieska toiminnallisuuden kehittämisestä ottaen huomioon vaikutukset koko maan rataverkolle ja junaliikenteelle.

Tulevassa Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki toiminnallisuuden parantaminen ratakantaa koskevassa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon yhteiskuntataloudellisuuden lisäksi ratakantasta koko maan rataverkolla tavaliikenteen kilpailukykyyn, junaliikenteen palvelutasoon ja täsmällisyyteen liittyvät ja aiheutuvat näkökohdat. Päätöksenteko ei tule perustua

liikenteen ja kehittämistoimenpiteiden keskittämiseen pelkästään TEN-T ydinverkkoon kuuluvalla rataosalla Ylivieska-Oulu."

15) Maakuntajohtaja Pentti Malinen on 15.1.2015 antanut Maa- ja metsätalousministeriölle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"Kainuun liiton lausunto valtion vesiviljelytoiminnan ja siihen liittyvän tutkimuksen organisoimisesta

Tausta

Maa- ja metsätalousministeriön vuoden 2014 alussa asettama hankeryhmä on laatinut ehdotuksen siitä, miten valtion vesiviljely pitäisi tulevaisuudessa järjestää. Ehdotuksessa otetaan kantaa myös vesiviljelytutkimukseen ja siihen, miten tutkimuslaitoksiin kohdistuviin säästötarpeisiin voitaisiin vastata. Hankeryhmän ratkaisuehdotus on lähetty lausunnonle. Lausuntojen määräaika on 16.1.2014. Lausuntopyyntö ja siihen liittyvä materiaali ovat saatavana osoitteessa <http://www.mmm.fi/fi/index/ministerio/lausunnolla2.html>

Tähän asti valtion vesiviljelytoiminnasta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta on vastannut Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL), josta tuli vuoden 2015 alussa osa uutta Luonnonvarakeskusta. Luonnonvarakeskuksessa yhdistyy RKTL, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Metsäntutkimuslaitos (Metla) sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen tilastotuotanto.

Kainuussa työryhmän ehdotukset koskeva Paltamossa sijaitsevaa RKTL:n Kainuun kalantutkimusasemaa.

Hankeryhmä ehdottaa "Valtion vesiviljelyn ja siihen liittyvän tutkimusinfon järjestäminen" -raportissaan, että vesiviljelytoiminta siirtyy RKTL:sta 1.1.2015 perustettavaan Luonnonvarakeskukseen. Toiminnan tulevaisuuden painopisteiksi työryhmä on priorisoinut nykyisistä kuudesta tehtäväalueesta seuraavat: ruokakalatuotantoon ja kalavarojen hoitoon liittyvää tutkimus, uhanalaisten lajien säilyttäminen sekä kalojen valintajalostus. RKTL:n nykyisistä alueellisista toimipisteistä yhdeksän liittyy vesiviljelytuotantoon tai -tutkimukseen.

Ehdotuksessa esitetään, että toiminta jatkuisi Taivalkosken, Saimaan, Paltamon, Laukaan ja Keminmaan toimipaikoissa. Osassa yksiköitä pyritään löytämään uusi toimintamalli, jossa uudet toimijat ottaisivat laitosten viljelytoiminnat hoidettavakseen yhteistyössä tutkimuslaitoksen kanssa. Kahdesta toimipisteestä ehdotetaan luovuttavaksi. Uudelleen järjestelyt ehdotetaan toteutettavan vuosina 2015–2017.

Kainuun liiton virasto esittää asiasta lausuntonaan seuraavaa:

Kainuun liitto tarkastelee Luonnonvarakeskuksen organisoimista oman maakuntansa aluekehityksen ja -talouden sekä laajemmin koko Pohjois-Suomen biotalouden kehittämisen näkökulmasta. Kainuun liitto tuntee Paltamossa toimivan RKTL:n kalantutkimusaseman toiminnan hyvin, sillä liitto on osallistunut Kainuun ELY-keskuksen rahoittamaan kehitys-

hankkeeseen, jossa on jo kahden vuoden ajan tarkasteltu RKTL:n Kainuun kalantutkimusaseman toiminnan kehittämismahdollisuuksia.

Kainuun liitto yhtyy työryhmän näkemyksiin tulevaisuuden vesiviljelytarpeiden määrittelyn ja priorisoinnin osalta. Sinisen biotalouden nousu liittyy vesiviljelyn rooliin maailman nopeimmin kasvavana ruoantuotannon muotona. Kainuun sekä laajemmin Itä- ja Pohjois-Suomen näkökulmasta on syytä tunnistaa myös kalastusmatkailun kasvava potentiaali elinkeinotalana.

Työryhmän näkökulma, joka ulottuu vesiviljelyn elinkeinoja palvelemaan tutkimusinfrastruktuuriin ja sen järjestelyihin, on siten oikea. Samoin työryhmä on priorisoinut oikein tähän liittyvät yhteiskunnan strategiset intressit. Ainoastaan kalastusmatkailun merkitystä raportissa ei ole riittävästi tunnistettu.

Työryhmän raportti esittää RKTL:n Kainuun kalantutkimusaseman osalta seuraavaa:

”Ydintehtävä on toimia kalakantojen hoitoa palvelevan kokeellisen tutkimuksen keskuspaikkana. Toimintayksikön on mahdollista osallistua myös muihin sellaisiin vesiviljelytehtäviin, jotka eivät aiheuta rajoitustarpeita tutkimuksen toimintaedellytyksiin.”

Kainuun liitto tukee työryhmän esitystä ja korostaa, että RKTL:n Paltamossa sijaitseva RKTL:n Kainuun kalantutkimusasema on selkeästi kokeelliseen kalantutkimukseen suuntautunut yksikkö, jolla on eurooppalaisessa tutkimuskentässä ainutlaatuinen tutkimusala. Sen tutkimusinfra on ainutlaatuinen ja suunnattu po. tehtävään. Tämän tutkimusinfra mahdollinen jääminen käyttämättä lopettaisi tieteelliseltä tasoltaan korkeatasoisen ja tutkimusalaltaan kansainvälisen tutkimuksen Suomessa. Vastavaan infraan investointiin ei ole varaa, kun säästöjä joudutaan hakemaan.

Kainuun aseman vahvuutena on ollut tiivis yhteistyö yliopistojen akvaattisten tieteiden tutkimusryhmien kanssa (mm. Itä-Suomen, Oulun, Helsingin ja Jyväskylän yliopistot). Suurin osa aseman kokeellisista tutkimuksista on ollut sellaisia, ettei niitä ole mahdollista toteuttaa muualla Suomessa. Asemalla on tehty tutkimusta uhanalaisten kalakantojen säilyttämisen ja monimuotoisuuden hyväksi (mm. uudet kasvatus- ja istutusmenetelmät), virtavesikalojen elinympäristövaatimuksista, -muutoksista ja -kunnostuksista sekä ilmastonmuutoksen ja tulokaslajien vaikutuksista ja kalastuksen valintavaikutuksista.

Kalantutkimuksen ohella toiminta on sisältänyt myös muuta akvaattiseen ekologiaan, sisävesien biodiversiteettiin ja ekosysteemitointoihin liittyvää kokeellista tutkimusta. Valtion vesiviljelystä vastaava RKTL siirtyi vuoden 2015 alusta osaksi perustettua Luonnonvarakeskusta (Luke). *Kainuun liitto pitää myönteisenä, että Luonnonvarakeskus haluaa säilyttää toimipaikkaverkoltaan koko maan tasaisesti kattavana ja tukee sen toiminnan volyymin kasvattamista pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Vesiviljelyn toimipaikkojen kiinteä infra ja niihin liittyvät ympäristöluvut ovat oleellisia elementtejä Luken tutkimusstrategian toteutuksessa.*

Luonnonvarakeskuksen Kainuussa tapahtuvan tulevan toiminnan osalta Kainuun liitto:

- pitää Oulun ja Joensuun valintaa LuKen keskeisten yksiköiden joukkoon onnistuneena, sillä Kainuussa tapahtuva LuKen toiminta linkittyy luontevasti sekä Oulun että Joensuun suuntaan
- toistaa ensimmäisessä sidosryhmien kuulemisessa esittämänsä huolen siitä, että *LuKen toimipaikkaverkosto on sidoksissa Senaatti-kiinteistöjen vuokrasopimukseen, joiden realismi ja kohtuullisuus tutkimusinfraan kyseessä ollen on erityisen kyseenalainen*
- näkee tarkoituksenmukaisena, että *LuKen toiminta Kainuussa organisoidaan yhdeksi strategiseksi yksiköksi*, jossa ovat edustettuna kaikki LuKen osaamisalat

Luonnonvarakeskuksesta ja siihen liitettävän vesiviljelytoiminnasta Pohjois-Suomen osalta Kainuun liitto:

- esittää, että LuKe asettaisi oman strategisen valmisteluryhmä tarkastelemaan *arktisen/pohjoisen biotalouden tutkimustarpeita* ja Pohjois-Suomessa sijaitsevien yksiköiden asemoitumista näihin tutkimushaasteisiin; tässä yhteydessä olisi tarkasteltava myös vesiviljelyn ja kalatutkimuksen yhteydet kalastusmatkailun kehittämiseen.
- esittää, että LuKen tulevan toiminnan suunnittelussa otetaan tarkasteluun Itä-Suomen ja Oulun yliopistojen lisäksi myös Lapin yliopiston sekä Kajaanin ja Kokkolan yliopistokeskusten yhteistyömahdollisuudet, samoin kuin muut mahdolliset alueilla toimivat tutkimusyksiköt.

Kainuun liitto mielellään järjestää LuKen toimintojen suunnittelua koskevia neuvotteluja ja lisäselvityksiä Kainuun osalta."

16) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja aluesuunnitteluasiantuntija Sanna Schroderus ovat 19.1.2014 antaneet Hyrynsalmen kunnan ympäristölautakunnalle seuraavan sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO HYRYNSALMEN LUMIVAARAN TUULIVOIMAHANKKEIDEN OSAYLEISKAVALUONNOKSISTA

Hyrynsalmen kunta on pyytänyt Kainuun liiton lausuntoa Lumivaaran tuulivoimahankkeiden osayleiskaavaluonnoksista. Otsotuuli Oy suunnittelee tuulivoimahanketta Lumivaaran länsirinteelle ja Prokon Wind Energy Finland Oy Lumivaaran itärinteelle. Molemmille alueille on valmistunut osayleiskaavaluonnos:

- Lumivaaran tuulivoimahankkeen osayleiskaava (Otsotuuli Oy)
- Prokon Lumivaara, tuulipuiston osayleiskaava (Prokon Wind Energy Finland Oy)

Lumivaara sijaitsee noin 10 kilometriä Hyrynsalmen keskustasta lounaaseen ja noin 15 kilometriä Ristijärven keskustasta pohjoiseen. Kaava-alueet sijaitsevat vierekkäin ja muodostavat yhdessä alueen, jonne on suunniteltu 19 kpl enintään 5 MW:n tuulivoimalaa. Otsotuulen tuulivoimaloiden alue suunnitellaan 9 tuulivoimalalle ja Prokonin 10 tuulivoimalalle. Voimaloiden enimmäiskorkeus on 215–230 metriä.

Osayleiskaavaluonnos (Otsotuuli Oy)

Kainuun maakuntavaltuuston 16.6.2014 hyväksymässä Kainuun maakuntasuunnitelmassa ja -ohjelmassa (Kainuu-ohjelma. ”Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu.”) tavoitteena on kehittää Kainuusta energiaosaa-va ja ilmastovastuullinen kestävä kehityksen maakunta, jossa myös vähähiilisyys toteutuu. Suunniteltu tuulivoimahanke vastaa osaltaan Kainuu-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin.

Osayleiskaavassa on otettu huomioon valtioneuvostossa vuonna 2009 vahvistetun Kainuun maakuntakaava 2020:n merkinnät ja määräykset. Tarkennuksena kohtaan 4.5.2 Vaihemaakuntakaavat todetaan, että Kainuun kaupan vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 1.12.2014.

Voimassa olevassa Kainuun maakuntakaava 2020:ssa ei ole käsitelty tuulivoimaa asiakokonaisuutena, eikä ole osoitettu tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Kainuun maakuntavaltuusto on tehnyt 25.3.2013 päätöksen käynnistää Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan laatimisen. Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan luonnos valmisteluaineistoinen on ollut nähtävillä 11.8.–12.9.2014. Tuulivoimamaakuntakaavan luonnoksessa on annettu muun muassa tuulivoimaloiden rakentamista koskevia yleisiä suunnittelumääräyksiä ja kiinnitetty huomiota myös haitallisten vaikutusten ehkäisemiseen. Suunniteltu osayleiskaava-alue sijoittuu Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa esitettyihin tuulivoimaloiden alueisiin ja ko. osayleiskaava-alueen osalta on saapunut lausuntoja ja kannanottoja Kainuun liittoon. Saatujen lausuntojen ja niiden aiheuttamien muutosten käsittely on kesken. Tuulivoimamaakuntakaavan jatkovalmistelussa otetaan huomioon Lumivaaran suunnitellut osayleiskaavat ja niiden valmisteluaineistot.

Ympäristöministeriön Tuulivoimarakentamisen suunnittelu -ohjeen (4/2012) mukaan alueiden olosuhteiden erilaisuus huomioon ottaen pääsääntöisesti vähintään 8–10 tuulivoimalan kokoisilla tuulivoima-alueilla on yleensä seudullista merkitystä. Seudullisesti merkittävän potentiaalisen tuulivoimatuotantoalueen rajaksi Kainuussa on määritelty luonnosvaiheessa olevassa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa pääsääntöisesti 10 tuulivoimalaa lukuun ottamatta Oulujärven ranta-alueetta, jossa seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotantoalueen koon alaraja on 5 tuulivoimalaa. Lumivaaralle suunnitteilla olevat kaksi kaava-alueetta (yhteensä 19 tuulivoimalaa) muodostavat yhteisvaikutuksiltaan seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotannon alueen.

Tuulivoimaloiden melun vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota matalataajuisen melun vaikutuksiin ja kokonaisuutena meluarvioinnin epävarmuustekijöihin. Ympäristöministeriö on laatinut ohjeita (Ympäristöhallinnon ohjeita 2-4 /2014: Tuulivoimaloiden melun mallintaminen, Tuulivoimaloiden melupäästön todentaminen mittaamalla, Tuulivoimaloiden melutason mittaaminen altistuvassa kohteessa) tuulivoimaloiden melun mallintamiseen ja mittaamiseen. Ohjeiden tarkoituksena on antaa tukea tuulivoima-alueiden suunnittelulle.

Tuulivoimahankkeiden toteuttamiseen liittyy vaikutuksia, jotka sisältävät jossain määrin epävarmuutta mm. vaikutusten määrästä ja kohdistumi-

sesta. Tällaisia vaikutuksia ovat erityisesti meluvaikutukset ja varsinkin silloin, mikäli tuulivoimahanke sijaitsee pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen läheisyydessä. Kainuun liitto pitää tärkeänä, mikäli tuulivoimahanke toteutuu, että sen vaikutuksia seurataan luotettavasti ja pitkäaikaisella seurantamenettelyllä ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla mahdollisia haitallisia vaikutuksia lievennetään tai poistetaan.

Osayleiskaava-alue (Prokon Wind Energy Finland Oy)

Kainuun maakuntavaltuuston 16.6.2014 hyväksymässä Kainuun maakuntasuunnitelmassa ja -ohjelmassa (Kainuu-ohjelma. ”Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu.”) tavoitteena on kehittää Kainuusta energiaosava ja ilmastovastuullinen kestävä kehityksen maakunta, jossa myös vähähiilisyys toteutuu. Suunniteltu tuulivoimahanke vastaa osaltaan Kainuu-ohjelmassa esitettyihin tavoitteisiin.

Kaavaselostuksen kohdissa 6.2–6.8 käsitellään Kainuun maakuntakaavatilannetta ja sitä koskevia selvityksiä. Kaavaselostuksen kohta 6.2 Maakuntakaava esitetään täydennettäväksi maakuntakaavan yleismääräyksillä koskien rantojen käyttöä, turvetuotantoa, liikenneturvallisuutta ja liito-oravien esiintymispaikkoja sekä M-aluetta koskevalla suunnittelumääräyksellä. Tarkennuksena kohtaan 6.3 Kainuun 1. vaihemaakuntakaava todetaan, että Kainuun 1. vaihemaakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriön päätöksellä 19.7.2013 ja päätöksestä on valittu korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Kaavaselostuksen kohdassa 5.6 käsitellään vireillä olevan Kainuun kaupan vaihemaakuntakaavan tilannetta. Kaupan vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 1.12.2014. Tarkennuksena kohtaan 6.6 Kainuun maakuntasuunnitelma 2025 todetaan, että Kainuun maakuntavaltuusto on hyväksynyt uuden maakuntasuunnitelman 2035 ja -ohjelman (Kainuu-ohjelma. ”Hyvinvoiva ja elinvoimainen Kainuu.”) 16.6.2014.

Voimassa olevassa valtioneuvostossa vuonna 2009 vahvistetussa Kainuun maakuntakaava 2020:ssa ei ole käsitelty tuulivoimaa asiakokonaisuutena, eikä ole osoitettu tuulivoimatuotantoon soveltuvia alueita. Kainuun maakuntavaltuusto on tehnyt 25.3.2013 päätöksen käynnistää Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan laatimisen. Kainuussa on toteutettu yhteistyössä viiden muun maakunnan kanssa Sisä-Suomen tuulivoimaselvitys (2011) sekä sitä tarkentava Kainuuta koskeva Kainuun maakuntakaavan tuulivoimaselvityksen täydennys (2013). Täydennysselvityksen mukaan suunniteltu Lumivaaran alue on mahdollisesti sopiva seudullisesti merkittävään tuulivoimatuotantoon.

Kaavaselostuksen kohdassa 6.4 Kainuun tuulivoimamaakuntakaava tuodaan esille vaihemaakuntakaavan valmistelutilanne. Täydennyksenä kohtaan esitetään lisättäväksi, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan Lähtökohdat ja tavoitteet -raportti on hyväksytty 17.2.2014 ja tuulivoimamaakuntakaava-alue (30.6.2014) on ollut nähtävillä 11.8.–12.9.2014.

Suunniteltu osayleiskaava-alue sijoittuu Kainuun tuulivoimamaakuntakaava-alueen suunnittelun osalta. Saatujen lausuntojen ja niiden aiheuttamien muutosten käsittely on kesken. Tuulivoimamaakuntakaavan jat-

kovalmistelussa otetaan huomioon Lumivaaran suunnitellut osayleiskaavat ja niiden valmisteluaineistot.

Ympäristöministeriön Tuulivoimarakentamisen suunnittelu -ohjeen (4/2012) mukaan alueiden olosuhteiden erilaisuus huomioon ottaen pääsääntöisesti vähintään 8–10 tuulivoimalan kokoisilla tuulivoima-alueilla on yleensä seudullista merkitystä. Seudullisesti merkittävän potentiaalin tuulivoimatuotantoalueen rajaksi Kainuussa on määritelty luonnosvaiheessa olevassa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa pääsääntöisesti 10 tuulivoimalaa lukuun ottamatta Oulujärven ranta-alueetta, jossa seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotantoalueen koon alaraja on 5 tuulivoimalaa. Lumivaaralle suunnitteilla olevat kaksi kaava-alueetta (yhteensä 19 tuulivoimalaa) muodostavat yhteisvaikutuksiltaan seudullisesti merkittävän tuulivoimatuotannon alueen.

Kaavaselostuksen kohdassa 12.3 Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön todetaan virheellisesti, että hankealueelle ei ole maakuntakaavassa osoitettu aluevaraus-merkintää. Hankealue sijoittuu Kainuun voimassa olevassa maakuntakaavassa 2020 maa- ja metsätaloustaloudelle alueelle. Aluevarausta koskee suunnittelumääräys, joka ohjaa alueen yksityiskohtaisempaa maankäytönsuunnittelua. Vaikutusten arviointia esitetään täydennettäväksi Kainuun maakuntakaavan osalta. Maankäyttövaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös alueen kiinteistöjen arvoon sekä rakentamismahdollisuuksiin tuulivoimatuotantoalueen välittömällä lähialueella.

Tuulivoimaloiden melun vaikutusten arvioinnissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota matalataajuisen melun vaikutuksiin ja kokonaisuutena meluarvioinnin epävarmuustekijöihin. Ympäristöministeriö on laatinut ohjeita (Ympäristöhallinnon ohjeita 2-4 /2014: Tuulivoimaloiden melun mallintaminen, Tuulivoimaloiden melupäästön todentaminen mittaamalla, Tuulivoimaloiden melutason mittaaminen altistuvassa kohteessa) tuulivoimaloiden melun mallintamiseen ja mittaamiseen. Ohjeiden tarkoituksena on antaa tukea tuulivoima-alueiden suunnittelulle.

Vaikutusten merkittävyyden arviointi on keskeinen asia tuulivoimahankealueen vaikutusten arvioinnin kokonaisuudessa. Merkittävyyden arvioinnissa voitaneen hyödyntää palautteen ja asiantuntija-arvioinnin lisäksi myös paikallisten asukkaiden (ml. loma-asukkaat) kautta, esimerkiksi asukaskysely, saatavaa arvokasta tietoutta.

Tuulivoimahankealueiden toteuttamiseen liittyy vaikutuksia, jotka sisältävät jossain määrin epävarmuutta mm. vaikutusten määrästä ja kohdistumisesta. Tällaisia vaikutuksia ovat erityisesti meluvaikutukset ja varsinkin silloin, mikäli tuulivoimahanke sijaitsee pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen läheisyydessä. Kainuun liitto pitää tärkeänä, mikäli tuulivoimahanke toteutuu, että sen vaikutuksia seurataan luotettavasti ja pitkäaikaisella seurantamenettelyllä ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin, joilla mahdollisia haitallisia vaikutuksia lievennetään tai poistetaan."

17) Suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen ja maankäyttöasiantuntija Martti Juntunen ovat 19.1.2015 antaneet Oulun kaupungille seuraava-

van sisältöisen lausunnon:

"LAUSUNTO LUONNOKSESTA OULUN SEUDUN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITELMAKSI

Oulun seudun kunnat, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Liikennevirasto käynnistivät Oulun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimisen tammikuussa 2013. Oulun seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinta toteuttaa osaltaan seudulla laadittua MALPE-aiesopimusta (Oulun seudun ja valtion välinen maankäytön, asumisen, liikenteen, palveluiden ja elinkeinojen aiesopimus). Suunnittelun tavoitteena on ollut laatia liikenteen ja maankäytön yhteen sovittava suunnitelma siten, että voidaan liikennejärjestelmän keinoin parantaa Oulun seudun kilpailukykyä osana kansallista ja kansainvälistä toimintaympäristöä. Suunnitelman tavoitevuosi on 2030.

Liikennejärjestelmäsuunnitelma on laadittu rinnakkain Oulun yleiskaavan laatimisen kanssa ja lisäksi on otettu huomioon muiden kaupunkiseudun kuntien käynnissä olevat kaavaprosessit sekä Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavoituksen tarpeet. Suunnitelmassa on tarkasteltu liikennejärjestelmän palvelutasoa käyttäjälähtöisesti kokonaisuutena, joka muodostuu toimintojen saavutettavuudesta, liikennejärjestelmän tarjonta- ja laatutekijöistä sekä matka- ja kuljetusketjujen toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä. Suunnitelmatyössä on laadittu kokonaisvaltainen ja liikennepoliittisen selonteon linjausten mukainen liikennejärjestelmän kehittämissuunnitelma, jossa kuvataan arjen liikkumisen ja elinkeinoelämän kilpailukyvyyn kannalta tarpeelliset kehittämistoimenpiteet.

Oulun alueella suunnittelussa ovat korostuneet liikenteen ja maankäytön vuorovaikutus sekä kestävää liikkumista ja liikennejärjestelmän toimivuutta konkreettisesti edistävien toimenpiteiden tunnistaminen ja kuvaaminen. Muualla seudun kunnissa suunnittelussa ovat painottuneet kestävä liikkumisen kehittämissuunnitelmat ja niihin liittyvät liikennejärjestelmän kehittämistarpeet ja mahdollisuudet kuntakeskuksissa sekä kuntakeskusten ja ydinkaupunkivyöhykkeen välisissä yhteyksissä.

Suunnittelun erityisenä tavoitteena on ollut saada alueelliset toimijat sitoutumaan aiempaa voimakkaammin kehittämiseen omilla resursseillaan ja omia toimintamalleja kehittämällä. Suunnitelman laatimisen yhteydessä on laadittu ehdotus jatkuvan liikennejärjestelmätyn organisoinnista ja työn sisällön kehittämisestä siten, että toiminta tukee alueellisen yhteistyön vahvistumista.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmasta on pyydetty mm. Kainuun liiton lausunto 23.1.2015 mennessä.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmaluonnos

Suunnitelmaluonnos on laadittu laajassa yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa ja se antaa hyvän kuvan Oulun seudun liikennejärjestelmän tilasta ja tulevaisuuden kehittämistarpeista uuden liikennepoliittikan "hengen" sisällön mukaisella tavalla.

Liikennejärjestelmän kehittämisen strategiset painotukset ja tavoitteet ovat liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta merkittävimpiä ja oikeita

valintoja. Esitetyt toimenpiteet palvelevat näkemyksemme mukaan Oulun seudun asukkaiden ja elinkeinoelämän tarpeita.

Jatkuvan liikennejärjestelmätöön organisointi vaikuttaa onnistuneelta, joskin liikennejärjestelmätöön johtoryhmälle ajateltu varsin tiivis kokousrytmi saattaa muodostua vuosien kuluessa liian rasittavaksi ja tiiviiksi.

Suunnitelmaluonnoksessa on tuotu esille Kainuun kannalta tärkeät liikennejärjestelmän kehittämiskohteet valtatie 22 Oulu-Kajaani sekä Kajaani-Kontiomäki/Vartius-Oulu ratayhteys. Kainuun liitto pitää hyvin tärkeänä valtatie 22 kehittämistyön jatkamista ensimmäisen vaiheen jälkeen koko yhteysväliä Oulu-Kajaani/ kantatie 89 Paltamo-Vartius.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmaluonnos ja rautatietransitoliikenne
Liikenneviraston toimesta on valmistunut v. 2014 ratasuunnitelma Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki toiminnallisuuden parantaminen. Suunnitelma sisältää mm. Ylivieska-lisalmi sähköistyksen ja lisalmen kolmioraiten. Ratasuunnitelmassa hankkeen keskeisiksi hyödyiksi todetaan mm. liikennöintikustannusten pienentyminen ja pääradan toimivuuden paraneminen, kun transitoliikenne voidaan siirtää pois Ylivieskan ja Oulun väliseltä ruuhkaiselta rataosalta.

Kainuun liiton näkemyksen mukaan ohjaamalla vaihtoehtoisesti transitoikuljetukset ratayhteydelle Kontiomäki-lisalmi-Ylivieska voidaan välttyä kalliilta ratainvestoinneilta ruuhkaisella Ylivieska-Oulu rataosalla sekä Oulu-Kontiomäki rataosalla. Samalla voidaan myös välttyä tulevaisuudessa todennäköisesti Ouluun tarvittavan kolmioraiten toteuttamiselta sekä raskaiden transitoikuljetusten aiheuttamilta värinävaikutuksilta radanvarren asutukselle Oulun kaupungissa ja sen lähialueella. Transiton siirron vuoksi Ylivieska-Oulu rataosan ratakapasiteetin käyttöasteen aleneminen puolestaan vaikuttaisi välillisesti koko maan junaliikenteen täsmällisyyden paranemiseen.

Kainuun liitto on esittänyt Liikennevirastolle ratasuunnitelmasta antamassaan lausunnossa kokonaistarkastelun ja vertailun laatimista Ylivieska-lisalmi-Kontiomäki ja nykyisen transitoikuljetusten reitin Kontiomäki-Oulu-Ylivieska toiminnallisuuden kehittämisestä ottaen huomioon vaikutukset koko maan rataverkolle ja junaliikenteelle. Ratahanketta koskevassa päätöksenteossa tulisi ottaa huomioon yhteiskuntataloudellisuuden lisäksi ratahankkeesta koko maan rataverkolla tavaraliikenteen kilpailukykyyn, junaliikenteen palvelutasoon ja täsmällisyyteen liittyvät ja aiheutuvat näkökohdat.

Vartiuksesta tulevan ja Oulun kautta kulkevan rautatietransitoliikenteen poistumisesta aiheutuva ratakapasiteetin vapautuminen pääradalla olisi mahdollista hyödyntää mm. liikennejärjestelmäsuunnitelmassa mainitun yhdistettyjen kuljetusten käynnistämiseen ja kehittämiseen."

Lisätietoja lausunnoista nro 1-10, 12, 14 ja 16-17 antaa suunnittelujohtaja Hannu Heikkinen, puh. 044 710 0864 ja lausunnoista nro 11, 13 ja 15 maakuntajohtaja Pentti Malinen, puh. 044 797 0197 tai sähköpostitse osoitteella etunimi.sukunimi@kainuu.fi.

Maakuntajohtajan ehdotus:

Maakuntahallitus päättää, ettei viranhaltijapäätöksiä ja pöytäkirjoihin merkittyjä päätöksiä oteta maakuntahallituksen käsiteltäväksi ja merkitsee annetut lausunnot tiedoksi.

Maakuntahallitus:

Tiina Sarparanta esitti, että TEM:ille 12.1.2015 annetusta lausunnosta nro 13 poistetaan kohta: "Lakiehdotuksessa käsitellään kotimaisia polttoaineita (metsähake - turve) toistensa kilpailijoina, jolloin kivihiihlen halpenemista ei ole riittävästi huomioitu. Kivihiihen näin syrjäyttänyt monin paikoin kotimaiset polttoaineet jola Suomen sisämaan voimallaitoksissa. Neljän miljoonan kiintokuution metsähakkeen käytön lisäys ja tuen puolitus järeämmässä hankintakohteissa aiheuttaa sen, että korjuu on ulotettava entistä pienituloisiin kohteisiin."

Puheenjohtaja totesi, että Tiina Sarparannan esitys kannattamattomana raukeaa.

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntajohtajan ehdotuksen.
